

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2005: 2

Att klassificera populärmusik

En studie med förankring i SAB-systemet

SUSANNE PETTERSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS

©Författaren

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
- helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Att klassificera populärmusik: en studie med förankring i SAB-systemet

Engelsk titel: Classifying Popular Music: a study with its focus on The Swedish Library Classification System

Författare: Susanne Pettersson

Kollegium: Kollegium 2

Färdigställt: 2005

Handledare: Göran Berntsson

Abstract: The aim of this paper is to examine how The Swedish Library Classification System, also known as the “SAB-system”, has classified popular music. The investigation is limited to the classification category of “Yx Jazz, Rock and Popular Music” within the SAB-system. The development of this category is studied. The main part of the paper deals with the history of popular music. A comparative analysis is done between the historical development of Yx and the history of popular music. The questions at issue are whether the Swedish Library Classification System has been able to follow the development of popular music; how the different styles of popular music have been inserted in the classification, and if it is possible to make improvements of the present classification. The result of the analysis shows that from 1984 the Swedish SAB-system has had a very detailed classification of popular music through category Yx, but that it demands a continuous revision of this classification to keep it up to date. The author also discusses the problems with classification of something that is not completely definable such as popular music. The author also makes some suggestions on how to improve the present classification of popular music in the Swedish Library Classification System.

Nyckelord: klassifikation, populärmusik, genrer, SAB-systemet, rock, jazz, historia

Innehållsförteckning

1 INLEDNING.....	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	4
1.2 METOD OCH MATERIAL.....	5
1.3 DISPOSITION.....	5
2 TEORETISK BAKGRUND OCH TIDIGARE STUDIER	6
2.1 POPULÄRMUSIK OCH GENRETEORI.....	6
2.1.1 Skillnaden mellan pop och rock.....	7
2.2 KLASSIFIKATION.....	8
2.2.1 Klassifikation av musik.....	9
2.3 TIDIGARE STUDIER.....	9
3 POPULÄRMUSIKENS UTVECKLING.....	13
3.1 ANGLOAMERIKANSKA POPULÄRMUSIKHISTORIEN	13
3.1.1 Blues och pianomusik.....	13
3.1.2 Jazz.....	14
3.1.3 Country & Western.....	15
3.1.4 Rock n' roll föds, dör, och den kommersiella popen uppstår.....	16
3.1.5 Den brittiska pop- och rockvågen.....	17
3.1.6 Folksångarna och Bob Dylan.....	18
3.1.7 Det sena 60-talet.....	18
3.1.8 70-talet.....	20
3.1.9 80-talet.....	21
3.1.10 90-talet.....	22
3.1.11 2000-talet.....	23
3.1.12 Soul och dess fortsättning.....	23
3.1.13 Hip-hop och rap.....	24
3.1.14 Reggae och annan musik från Jamaica.....	25
3.1.15 Den elektroniska dansmusiken.....	26
3.1.16 Övriga musikstilar värda att nämna.....	27
3.2 SVENSKA POPULÄRMUSIKHISTORIEN.....	27
4 HISTORISK UTVECKLING AV AVDELNING YX ISAB-SYSTEMET	30
4.1 FÖRE 1982.....	30
4.2 1982 – 1995.....	32
4.2.1 SAB-systemet 1984.....	32
4.3 EFTER 1995.....	36
4.3.1 SAB-systemet 1997.....	36
5 ANALYS AV AVDELNING YX MOT BAKGRUND AV POPULÄRMUSIKHISTORIEN	40
5.1 UTVECKLING OCH FÖRÄNDRING AV AVDELNING YX	40
5.2 SYSTEMETS INDELNING AV POPULÄRMUSIK IDAG OCH FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR	41
5.2.1 Yxfe Soul, funk, hip-hop och rap.....	42
5.2.2 Yxff Zydeco.....	42
5.2.3 Yxg Nordamerikansk folkmusik utom blues.....	43
5.2.4 Yxn Rock och Yxne 70-talets rock och framåt.....	43
5.2.5 Yxnh Countryrock.....	44
5.2.6 Yxnv Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp.....	44
5.2.7 Yxp Populärmusik.....	45
5.3 SLUTORD.....	46
6 SAMMANFATTNING.....	48
7 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	50
7.1 TRYCKT MATERIAL.....	50
7.2 OTRYCKT MATERIAL.....	51
7.3 ELEKTRONISKT MATERIAL.....	52

1 Inledning

Människan tycks ha ett naturligt behov för att kategorisera världen hon har runt omkring sig. Varför lägger vi annars knivar, gafflar och skedar för sig? Varför ställer vi våra böcker och CD-skivor i bokstavsordning? Därför att det är praktiskt. Det hjälper oss att analysera och förstå våra liv.

Vad händer då när vi ska klassificera något som inte är konstant? Knivar, gafflar och skedar är ju konkreta föremål som, även med olika utseende, alltid är desamma, men populärmusik är något som förändras ständigt. Populärmusik är också något mycket subjektivt som alla har någon form av åsikt om. Jag har alltid varit väldigt intresserad av musik och när jag kom i kontakt med vårt svenska Klassifikationssystem i min utbildning här på Bibliotekshögskolan blev jag nyfiken på hur systemet hade tacklat detta problem. Jag tänker därför i den här uppsatsen undersöka hur man har klassificerat populärmusik i Klassifikationssystem för svenska bibliotek och jag kommer att begränsa min undersökning till att gälla avdelningen Yx i systemet som står för Musikinspelningar av Jazz, rock och populärmusik.

För att kunna undersöka systemets avdelning Yx måste man känna till musiken som finns representerad där. Därför är en större del av min uppsats ägnad åt just populärmusikens historia.

När det gäller termen "populärmusik" råder det total förvirring om vad den betyder. I SAB-systemet står den för pop, schlager och underhållningsmusik som en motsats till rock. Det är en innebörd av termen. Jag väljer dock istället att använda termen "populärmusik" som en motsatsterm till västerländsk konstmusik. Termen blir alltså i den här uppsatsen en övergripande term för hela avdelningen Yx. Populärmusik betyder i den här uppsatsen populär musik och innefattar både jazz och blues, pop och rock, country, hip-hop, techno och alla andra stilar som finns representerade i systemets avdelning Yx. Ännu en svårighet finns gällande termen folkmusik i förhållande med populärmusik, där gränserna minst sagt är flytande. Vissa stilar inom Yx kan uppfattas både som folkmusik respektive populärmusik, till exempel Zydeco eller Calypso. Faktum är att en klass under Yx benämns "Nordamerikansk folkmusik utom blues". Jag lämnar därför definieringen av termen folkmusik därhän och konstaterar bara att musik som kan uppfattas som folkmusik också rymmer under Yx.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att se hur populärmusik har behandlats i Klassifikationssystem för svenska bibliotek, även kallat SAB-systemet.

Detta ska jag åstadkomma genom att söka svar på de här frågorna:

- Hur har det populära musiklivet utvecklats sedan populärmusiken begynnelse?
- Hur har avdelningen Yx i SAB-systemet växt fram och hur har det arbetet gått till?
- Hur har populärmusiken infogats i systemet? Har systemet kunnat följa med i utvecklingen av populärmusiken? Går det att göra några förbättringar av den nuvarande klassifikationen?

1.2 Metod och material

För att kunna svara på dessa frågor kommer jag att genomföra en jämförande analys mellan populärmusikhistorien å ena sidan, och avdelning Yx utveckling å andra sidan. Det finns en oundviklig diskrepans mellan dessa två delar av uppsatsen. Min genomgång av populärmusikhistorien har av naturliga skäl blivit väldigt översiktlig och inte så detaljrik. En djupgående analys av populärmusikhistorien skulle kräva betydligt mer av tid och utrymme än vad som medges i en kandidatuppsats. Min analys av avdelning Yx däremot, bygger nästan uteslutande på detaljer. I denna genomgång studeras systemet närgånget och alla detaljer måste tas med för att en jämförelse ska kunna göras. Min avsikt med den här metoden är att läsaren ska kunna koppla samman det översiktliga med det detaljerade. Musikstilar, som i översikten sätts in i sina sammanhang, återkommer i det detaljerade avsnittet om Yx. I den slutliga analysen försöker jag alltså sammanföra den översiktliga redovisningen av populärmusikens utveckling med den detaljerade granskningen av systemets avdelning Yx. Mina slutsatser i den här uppsatsen är medvetet subjektiva och kan beskrivas som normativa, då de delvis utgörs av konkreta förslag, konstruerade av mig själv. Frågan om objektivism kontra subjektivism i sammanhanget dryftas närmare inom teoriavsnittet. Framställningen av populärmusikens historia och av avdelning Yx vilar dock på saklig grund.

Jag har för att tillägna mig så mycket kunskap som möjligt om populärmusik läst ganska många böcker om ämnet. En del böcker har inte alls varit särskilt aktuella men det har inte varit till skada för dessa har speglat den tidens tankar kring rock och pop. Det har varit ett tidskrävande arbete att komma fram till vilka källor jag skulle använda mig av för kapitlet om populärmusiken. Jag utgick ändå från en tanke att materialet skulle vara så objektivt som möjligt. Det finns så många böcker skrivna om ämnet som antar en ganska anekdotisk och subjektiv form och därför valde jag till exempel bort Tommy Randers böcker på grund av detta. Jag tyckte dock att Ludvig Rasmussons böcker höll en viss distans till ämnet och behandlar rockhistorien på ett bra och pedagogiskt sätt. Därför har jag använt mig mycket av hans böcker. En bra källa för aktuell information har varit internetdatabasen All Music Guide som jag därför har använt mig mycket av. Jag har vidare letat information i diverse uppslagsverk.

För avsnittet om den historiska utvecklingen av avdelningen Yx i SAB-systemet har naturligtvis systemet självt och några dit tillhörande skrifter legat till grund, men jag har i detta avsnitt även använt mig av en del otryckta källor som jag lyckats få tag på. Jag har också tagit hjälp av Thomas Johnson, katalogisator vid Bibliotekstjänst som i decennier arbetat med klassifikation av populärmusik, för att få vissa uppgifter som har varit svåra att läsa sig till.

1.3 Disposition

Jag kommer att börja min undersökning med att i kapitel 2 gå igenom de teorier som behandlar klassifikation och populärmusik. Därefter tar jag upp några av de studier som tidigare har gjorts inom ämnet. Kapitel 3 handlar om populärmusikens utveckling i allmänhet och i Sverige. I kapitel 4 följer så min undersökning av systemet. Här går jag igenom den historiska utvecklingen av avdelning Yx och vad den innehåller idag. I kapitel 5 analyserar jag hur klassifikationssystemet och avdelning Yx har följt med musikutvecklingen och om det går att göra förbättringar av systemet. Kapitel 6 är en sammanfattning av uppsatsen och efter det följer en källförteckning.

2 Teoretisk bakgrund och tidigare studier

2.1 Populärmusik och genre teori

Så här står det om termen populärmusik i Nationalencyklopedin:

Populärmusik, musikalisk genrebeteckning. [...] Utifrån sociala, funktionella och estetsiska kriterier har populärmusik ofta kontrasterats mot de två övriga huvudgrenarna i västerländsk musik, konstmusik och folkmusik, varvid begreppet ”populär” ofta givits en negativ innebörd av anpassning till en ”lägre” musiksmak. Sedan 1970-talet har dock populärmusikaliska genrer givits plats i offentlig musikutbildning och kulturpolitik. Musikstilistiskt är gränserna mellan populär, konstmusik och folkmusik flytande. Generella populärmusikaliska stildrag existerar endast i form av allmänna formprinciper, såsom symmetrisk periodik och vers-refrängdisposition.[...] (Björnberg 1994)

Det finns inga bestämda regler inom populärkulturen, egentligen är det fullständigt omöjligt att genrebestämma populärmusik, ändå är det precis det som görs hela tiden. Så fort vi hör någon ny musik tänker vi: ”Hur låter det här och liknar det här något annat?” Vi genrebestämmer genom att jämföra det vi hör med musik vi har hört förut. Vad är då en genre? Då menar jag speciellt genrer inom den så föränderliga populärkulturen. Varifrån kommer den här traditionen att vi måste sätta etiketter på all rock- och popmusik? Enligt Simon Frith, som har skrivit många böcker om populärmusik och dess kultur, var det när populärmusiken blev kommersiellt gångbar som ett genrebegrepp uppstod och detta var redan vid 1900-talets början. Det var då som man insåg att musik var något man kunde sälja och musikindustrin startade. För att kunna sälja musik måste man förklara för kunden vad det är för slags musik man erbjuder och härigenom var genren som en etikett på musik född. Även om musikindustrin alltid har satt etikett på musik har de ingalunda varit konsekventa. Genrer ändras beroende på för vem de är till för. (Frith 1996, s.75f) Här kommer vi in på det som Simon Frith tycker är signifikativt för genrer inom populärmusik, genrer är något som är socio-/kommersiellt betingat. ”[...] Popular music genres are constructed – and must be understood – *within a* commercial/cultural process; they are not the result of detached academic analyses or formal musicological histories.” (Ibid., s.89) Det är en social företeelse att diskutera musik och sätta in musiken i genrer. En genre är inte bara en musikstil utan också dess ideologi och människor. Frith hänvisar till Franco Fabbri som menar att en musikgenre styrs av en uppsättning socialt accepterade regler och att dessa kan delas in i fem kategorier (ibid., s.91f).

Den första kategorin är de *formella och tekniska* reglerna som rör den musikaliska formen. För att skilja musik åt i den här gruppen ställs frågor som: Hur låter det? Vilka färdigheter har musikerna? Vilka instrument används, hur används instrumenten, akustiskt eller förstärkt? Vidare tittar på man melodiska och rytmiska regler, studio –och inspelningskvaliteten, relationen mellan text och musik osv.

Den andra kategorin består av de *semiotiska* reglerna. Här handlar om på vilket sätt musiken kommunicerar med publiken, hur musik fungerar retoriskt. Hur förmedlar musiken sitt budskap? Hur indikeras ”sanning” och ”ärlighet” i musiken? Vilken roll har artisten? Med andra ord, rör reglerna här musikaliska uttryck och känslor, reglerna definierar vilken betydelse texterna har och på vilket sätt en genre presenterar sig själv. Är genren till exempel estetisk, emotionell eller fysisk? De semiotiska reglerna handlar i mångt och mycket om vilken relation som finns mellan artisten och publiken, graden av intimitet och distans. Ofta säger lokalen för framträdandet mer om musiken och musikern än vad en affisch för framträdandet säger.

Den semiotiska kategorin är svår att skilja från den tredje kategorin menar Frith. Den består av *beteenderegler* som täcker in framträdandets ritualer i en bred mening. Detta är som Frith kallar det ”gestural rules”, de definierar hur musikaliska färdigheter å ena sidan och musikaliska personligheter å andra sidan framställs. En konsert med Bruce Springsteen är väldigt annorlunda mot en Kraftwerk-konsert. Dessa beteenderegler täcker även in publiken. Publiken på Springsteen-konsert betar sig också annorlunda jämfört med Kraftwerk-publiken, de ser också olika ut. Beteendereglerna behandlar också hur artisten betar sig utanför scenen i kontakt med pressen, TV och radio. Det här gäller publiken utanför scenen också, vissa sätt att lyssna på musiken är mer passande än andra. När man bryter mot beteendereglerna blir det tydligt. Frith tar som exempel den engelska TV-showen Smash Hits som har för vana att ställa intima och ganska dumma frågor till seriösa rockartister som till exempel, vad har du i din handväska eller vad åt du till frukost? Det hela blir mycket skrattretande.

Den fjärde kategorin regler är de *sociala och ideologiska* reglerna. Dessa rör den sociala image en artist har oavsett vilken social verklighet artisten kommer från (en hard core artist ”måste” vara socialt utagerande för att bli accepterad, något en klassisk musiker inte behöver vara). Dessa regler rör också vilken relation den musikaliska gemenskapen inom en genre har till omvärlden. De ideologiska reglerna rör vilken ståndpunkt musiken tar som en social och ideologisk kraft, samt hur musikstilen betraktar den verkliga och den ideala världen.

Den femte och sista kategorin är de *kommersiella och juridiska* reglerna. Dessa avser resurserna för produktionen av musiken, frågor kring äganderätt, copyright osv. De fastställer hur musiken kommer till, relationen mellan artister och skivbolag, och hur skiva blir till turné.

Frith konstaterar att även om Fabbri's regler är så övergripande utgör de ändå en alltför fast ram. Man kan inte förvänta sig att alla genrer håller sig till sina regler inom dessa ramar hela tiden. Genrer förändras ständigt just för att man bryter mot reglerna hela tiden, och att man ofta gör det avsiktligt för att man vill skapa något nytt. En genre slutar nämligen att vara intressant när den alltför tydligt följer alla regler, den blir förutsägbar. Frith avslutar dock med att säga; ”The value of Fabbri's approach here is that it clarifies how genre rules integrate musical and ideological factors, and *why* performance must be treated as central to the aesthetics of popular music.” (Frith 1996, s.94)

2.1.1 Skillna den mellan pop och rock

När man talar om genrer är det svårt att undvika att inte komma in på diskussionen som handlar om värderingar inom populärmusiken. Det finns inte bara en skillnad i värderingar mellan populärmusik och konstmusik utan också skillnad i värderingar inom populärmusik, speciellt mellan pop och rock.

Redan på 60-talet i USA användes begreppet ”rock” för en musikstil som var mer experimentell och nyskapande med personliga och poetiska texter, rocken var så att säga autentisk. Pop stod å andra sidan för musik som var mer lättsmält och kommersiellt anpassad. Pop var musik som hade hitkaraktär och dess medium var singeln medan rockens medium var albumet och därför behövde rocken inga ”hittar” (Lilliestam 1998a, s.23).

Simon Frith går så långt som att hävda att popen inte har någon ideologi. Dess drivkraft är profiten. Pop handlar om att ge folket vad det vill ha och något som det kan känna igen. Popen har ingen speciell publik utan är riktad till alla. Pop är inte någon gör-det-självmusik utan är professionellt producerad och paketerad. Pop är till för att sälja (Frith 2001, s.95f).

Den här definitionen av pop och rock stämde nog ganska väl ända in på 90-talet men nu är den här distinktionen mellan pop och rock kanske inte aktuell längre. Lars Lillistam, docent i Musikvetenskap, menar också att även om indelningen i rock och pop är etablerad så har betydelseerna i begreppen förändrats och vidgats och de används numera med varierande subtila skiftningar.

Begreppet rock kan ibland stå för hårdare musik med ”distade” gitarrer, medan pop är lättare, mer sångbar och melodisk. Sett på detta sätt kan pop idag användas som en genrebeteckning på samma nivå som punk, hårdrock, reggae, techno och hip-hop. (Lillistam 1998a, s.24)

Jag håller med Lars Lillistam här. Jag har aldrig tänkt att det skulle vara autenticiteten som skiljer mellan pop och rock. För mig har det alltid handlat om skillnader i stil och estetik. Rock är hårdare och tuffare medan pop är mjukare och snällare. Ett band som Eskobar till exempel, de skriver sin egen musik så ur den synpunkten skulle de vara ett rockband ur Friths mening. Samtidigt är deras stil väldigt lågmäld och alltså ur min definition pop. De är väldigt välproducerade och de har en stark marknadsföring av sitt skivbolag – pop enligt Frith, men Eskobar har en ganska marginell publik- rock enligt Frith.

Vi kan även vända på kakan och använda oss av ett band som Limp Bizkit som exempel. Deras stil är helt klart rockig och hård men samtidigt är de oerhört kommersiella och marknadsförda. Det finns mängder av Limp Bizkit-merchandise. De har en oerhört stor publik, särskild bland unga. Är de pop eller rock?

Som man märker blir den här diskussionen väldigt förvirrad om skillnaden mellan pop och rock skulle ligga i om musiken var kommersiell eller inte och om musiken är autentisk eller en produkt. Det finns ju som diskuterats ovan fler kriterier att räkna in när man definierar en genre. Utan att ta hänsyn till Fabbris fem regelkategorier vill jag definiera pop och rock efter *hur det låter*. Det blir enklast så.

2.2 Klassifikation

Klassifikation är inte något som bara bibliotekarier sysslar med. Det är något vi människor sysselsätter oss dagligen med. Rowley menar att mänsklighetens försök att ordna världen är en företeelse lika gammal som den tänkande människan själv. Skapelseberättelsen i bibeln är en övning i klassifikation. Vi lär oss genom att klassificera vår omvärld. Mycket små barn lär sig att förstå föremål och företeelser genom att skilja dem från andra (Rowley 2000, s.192).

Bibliografisk klassifikation handlar om samma sak, att gruppera företeelser utifrån deras likheter och olikheter men med skillnaden att den bibliografiska klassifikationen handlar om att ordna efter innehåll, det vill säga ett dokumentets innehåll, dess ämne.

Syftet med ett bibliografiskt klassifikationssystem är att underlätta återfinningen av dokument när man söker efter ämnen i en katalog. Likaså underlättar klassifikationen återfinnet av dokumenten när de står uppställda i hyllor eller liknande förvaring. Det finns två olika typer av klassifikationssystem, universalsystem och specialsystem. Av namnen kan man förstå att universella system försöker täcka in alla förekommande ämnen och discipliner och att speciella system bara täcker ett speciellt område, musik till exempel. Båda dessa systemtyper bygger dock på tanken ”literary warrant”, det vill säga att man bara klassificerar ämnen och begrepp som det finns dokument om och inte ämnen som det skulle kunna finnas dokument om (Harvey 1999, s.203).

Man brukar säga att det finns två tillvägagångssätt för indelningen av ämneskategorier eller klasser, enumerativ och facetterad indelning (Rowley 2000, s.196).

Enumerativa, eller uppräknande system, är system som helt enkelt räknar upp olika ämnen i relativt lösa grupperingar utan inbördes relationer. I många fall är dock de enumerativa systemen hierarkiskt uppbyggda. Det bygger på samma uppräkningsprincip men här försöker man ordna grupperingarna så att man får huvud- och underklasser. När man klassificerar börjar man från stora, övergripande klasser och delar successivt in dem i underklasser som i sin tur får underklasser och så vidare. På det här sättet kan man tydligt se de hierarkiska förhållandena mellan klasserna. De facetterade system bygger på en motsatt metod. Man bryter ner stora ämnesområden till mindre ämnen, så kallade fasetter, och förser dem med koder i systemet. När man sedan ska klassificera ett större ämnesområde för man samman olika fasetter till en kod som kan representera det ämnesområdet. Man talar här om syntetiska relationer mellan klasser. Det finns fördelar och nackdelar med både dessa tillvägagångssätt och faktum är att nästan alla av dagens mest använda klassifikationssystem innehåller båda dessa metoder (Harvey 1999, s.205).

2.2.1 Klassifikation av musik

Klassifikation är en enkel företeelse så länge som vi har att göra med vedertagna ämnen som har vedertagna indelningsgrunder. Speciellt inom naturvetenskap finns redan sedan länge väl vedertagna grunder för hur man delar in ämnen i över- och underkategorier. Linnés taxonomi ligger fortfarande till grund för vår biologiska systematik. Inom många andra vetenskapliga ämnen finns en systematik som man kan använda sig av när man skapar ett klassifikationssystem. Dessa vetenskaper bygger på ett objektivt synsätt, det finns rätt och det finns fel. När man ska klassificera musik närmar vi oss ett problemområde. Klassifikationsteorin har hittills kunnat hantera den klassiska musiken väl. Här har man utgått från att indela utifrån två olika indelningsgrunder, musikens form och dess besättning, vilka instrument som ingår. Den klassiska musiken har skapats genom ett visuellt arbete, det vill säga, de stora kompositörerna skrev ner musiken de hörde i sitt huvud på ett papper med hjälp av noter. På så sätt var ett stycke för piano, violin och cello alltid ett stycke för piano, violin och cello. När det gäller dagens moderna konstmusik kan man inte vara så säker längre, men hittills har klassificering av klassisk musik inte varit ett problem. En symfoni är alltid en symfoni om kompositören har bestämt det.

När man däremot ska klassificera populärmusik stöter teorin på verkliga problem. Nu har vi inte längre att göra med något som kan betraktas rent objektivt. Som nämnts tidigare så bygger populärmusikens genre-teori på marknadskrafter. Det har varit och är fortfarande skivbolagen som myntar och kommer på nya populärmusikgenrer i hopp om att det ska sälja. Populärmusik skapas inte heller visuellt, den bygger på en annan tradition, som vi kommer att få se i nästa kapitel. Populärmusik bygger på sound, klang och känsla, och det är i samtal om musiken som vi bestämmer oss vad vi ska kalla just den och den musikstilen. Vi har också värderande tankar kring populärmusik, viss musik är inte lika "fin" eller autentisk som annan musik. Det finns alltså en stark motsättning mellan den objektiva klassifikationsteorin och den subjektiva populärmusiken.

2.3 Tidigare studier

Det har inte skrivits eller forskats så mycket om klassifikation av populärmusik. De forskningsartiklar som finns går att räkna på en hand. Man skulle kunna förklara detta med att klassifikation av populärmusik inte är ett problem eftersom samlingarna är marginella. Lars Lilliestam har dock några andra uppfattningar om varför så få forskare ägnar sig åt populärkultur. Den största orsaken är helt enkelt att forskning om populärkultur inte anses som "fint" nog. Inom den akademiska världen finns en

uppfattning om vad som menas med ”hög” och ”låg” kultur och speciellt inom musikvetenskapen, menar han.

När det gäller exempelvis musikvetenskapen har analysmetoder, begrepp och synsätt utvecklats i första hand för analys av noterad konstmusik, inte för gehörsbaserad populär- eller folkmusik. [...] Analysverktygen jag lärt mig använda är anpassade till aspekter av musiken som vi har termer för och/eller kan någorlunda fångas i notskrift. Andra aspekter, exempelvis det vi kallar klang eller sound, är inte lika självklara och lätta att beskriva med traditionell musikanalys [...], och därför lämnas de ofta åt sidan, trots att de kanske är viktigare för upplevelsen av musiken än exempelvis ackorden i musiken.

Vidare menar Lilliestam:

Att det forskats så relativt lite om ”populärkultur” kan också bero på att de som rekryteras till forskarutbildning kommit från kretsar där populärkultur varit främmande. Man har alltså saknat upplevelsen av och intresse, förståelse och nyfikenhet för sådan kultur. Omvänt har kanske inte människor intresserade av till exempel rockmusik eller serier sökt sig till forskning. (Lilliestam 1998b)

Det som Lilliestam pekar på i sista stycket håller kanske på att förändras. Han själv är ett bevis på det då hans forskningstema är rock- och pop, och det har skrivits några uppsatser inom biblioteks- och informationsvetenskap som behandlar olika aspekter av populärkultur. Det finns även ett par forskningsartiklar som rör ämnet och en del handböcker har skrivits för klassifikation av musik även om de sistnämnda mest behandlar klassisk musik. Jag tänker ta upp några av dessa artiklar och uppsatser här.

Redan 1979 skrev Maria Hjort och Tomas Lidbeck ett specialarbete om klassifikation av blues, country, rockmusik och soul. (Hjort & Lidbeck 1979) I inledningen tar de upp de värderingar som finns om populärmusik gentemot klassisk musik och konstaterar att rockmusiken har en undanskymd plats på biblioteken, vilket de tycker är beklagligt därför att det kan betyda att biblioteket tappar vissa besökargrupper som till exempel ungdomar. De menar också att anledningen till att inte så mycket populärmusik finns på biblioteken är att kunskapen om den brister hos personalen.

Hjort och Lidbeck granskar i sitt specialarbete den undanskymda plats rockmusiken har fått i Mörners klassifikationssystem, där all rock, blues, country & western, soul, reggae och svensk dansbandsmusik hamnar under signumet Yxn. De utarbetar i sin uppsats ett mer detaljerat klassifikationssystem för just de musikgenrerna.

På Biblioteks- och informationsvetenskap i Lund skrev Charlotte Strandberg och Elin Thomé 1997 en magisteruppsats, *Tesaurus över populärmusik*. (Strandberg & Thomé 1997) I sitt arbete skapar de en tesaurus över populärmusik utifrån artiklar i musiktidskriften Pop. Deras syfte med tesaurusen är dock att den ska kunna användas som allmän tesaurus över populärmusik och inte bara för tidskriften Pop. I uppsatsen diskuterar de hur indexeringen av artiklarna har gått till och de beskriver ingående ämnesordens betydelse. Ämnesorden är mestadels musikgenrer och tesaurusen är uppbyggd av olika genrestrukturer med huvud- och underavdelningar. Strandberg och Thomés huvudavdelningar är Blues, Country, Jazz, Modern Dans (hip-hop, jungle, trip-hop, techno och house), Pop, Reggae, Rock och Soul. Strukturerna är oftast i tre led och tesaurusen blir därför relativt djup.

2003 skrev Hans Bally och Astrid Evasdotter en magisteruppsats med titeln *Organisation av pop- och rockmusiksamlingar i Sverige: en värderingsfråga?* I den tar de också upp de värderingar som finns om konstmusik och populärmusik och skillnaden i värderingar mellan pop och rock. I sin undersökning intervjuar de personer som arbetar med musik på Sveriges Radios Grammofonarkiv, Göteborgs stadsbibliotek, Läsesalongen, Kulturhuset i Stockholm, Artistens bibliotek i Göteborg och på skivaffären Skivhugget i Göteborg. De ställer i intervjuerna frågor om hur institutionerna organiserar och systematiserar sina

samlingar, hur deras samlingar ser ut och vilka användare de har, samt vilka problem man har stött på i samband med organisation av musiksamlingar (Bally & Evasdotter 2003, s.28).

Resultatet av undersökningen visar att de största problemen informanterna sätts inför är klassifikationen av musiken. De finns klagomål både på att ha en bred klassindelning och en smal klassindelning. En alltför finfördelad systematik är enligt informanterna svår att ha av flera skäl. För klassifikatören ökar risken för subjektivitet ju fler genrer han har att välja på. Det försvårar också för användaren att hitta musiken om det finns för många genrer att välja mellan (ibid. s.52). Informanten på grammofonarkivet menar att en finindelning är meningslös eftersom man måste vara kännare för att hitta den smala genren och kännare hittar den musiken ändå (ibid. s.32). En finare genreindelning innebär också att systemet måste ändras oftare då musikstilar kommer och går och därför är det bra med en bred genreindelning. En bred genreindelning medför dock också problem. Informanterna på folkbiblioteken nämner att de ämnesord som appliceras automatiskt till koden innebär ett problem. Det är för många ämnesord för varje kod och detta gör att en artist kan få fel ämnesord. Informanten på Artistens bibliotek efterlyser färre ämnesord per klassifikationskod (ibid. s.38).

Överlag tycks dock den breda genreindelningen vara att föredra bland informanterna. Det ställer inte lika höga krav på bibliotekarierna. Man tycker också att det är bra att liknande musikstilar står tillsammans i hyllorna eftersom det kan göra att låntagaren hittar en ny musikstil (ibid. s.36).

Intressant att notera med studien är att Skivhugget inte hade några större problem med indelningen av skivorna. Detta tolkar jag som dels att personalen där faktiskt har större musikkunskaper än bibliotekarierna och dels för att man har en mer pragmatisk inställning till skivorna. Deras intresse ligger ju i att sälja skivor och därför placerar man skivorna efter där man tror att kunden vill hitta skivan. Nämnas ska att Skivhugget faktiskt har en smalare indelning av populärmusik än vad SAB-systemet erbjuder (ibid. s.41).

I sin bok från 1978 beklagar sig Brian Redfern också över att behandlingen av jazz och övrig populär musik på bibliotek i många fall är otillfredsställande (Redfern 1978, s.83). Han skriver att de flesta musikbibliotekarier är skolade inom den klassiska musiken och även om de har ett intresse för populärmusik är det inte tillräckligt för att tillfredställa specialisten. Inte bara urvalet av populär musik kräver noggrann uppmärksamhet utan även katalogiseringen och arrangerandet av musiken kräver särskiljande behandling för att man ska kunna utnyttja samlingen maximalt. Redfern beklagar sig över att de befintliga klassifikationssystemen, som till exempel Dewey, behandlar en sådan accepterad musikform som jazz så otillräckligt. Han skriver: "Jazz is the most accepted of all the popular forms, apart perhaps from folk, and if it is treated badly by classification schemes as indeed is folk music, what hope is there for newer forms such as rock, progressive rock, reggae, etc?" (Ibid.)

Vad det gäller arrangemanget av musiken ute i biblioteket menar Redfern att det är bra om man använder sig av en indelning som liknar den de flesta skivaffärer använder, så att låntagaren lätt ska kunna känna igen sig i bibliotekets skivsamling. Redfern menar att denna indelning får bli relativt bred. (Ibid, s.94)

En liknande studie som Bally och Evasdotter har gjort har också genomförts av Harry Price. (Price 1985) Han genomförde 1984 en undersökning om vad musikbibliotekarier på amerikanska och kanadensiska bibliotek tyckte om Library of Congress Subject Headings för musik. Studien genomfördes med en enkät som Price lät publicera i en tidskrift för musikbibliotek och musikbibliotekarier uppmanades att svara på enkäten.

125 svar inkom. Enkäten visade att nästan 48 % av biblioteken var missnöjda med ämnesorden hos LCSH och att det främst var de större biblioteken och de akademiska biblioteken som var mest missnöjda. Folkbiblioteken var inte lika missnöjda. En fråga i enkäten gällde om man anser att ämnesord för genrer behövs eller inte och de svarande ombads att använda en skala som gick från mycket viktigt till ej viktigt. 83 stycken av de 125 svarande tyckte att ämnesord för genrer var mycket viktiga och 26 stycken tyckte att det var viktigt. De svarande ombads även att lämna kommentarer om vad det var som de inte gillade med Library of Congress Subject Headings för musik. De största klagomålen gällde att ämnesorden var inaktuella och att det tog för lång tid innan nya kom från katalogavdelningen. De flesta tyckte även att ämnesorden var för breda och för ospecificerade. En kommentar som framkom var att Library of Congress katalogavdelning ska vara mer lyhörd för de förslag på nya ämnesord som kommer från musikbibliotekarier ute i landet och katalogavdelningen måste hålla sig mer informerad om populärmusikens utveckling.

Jag tycker mig kunna se en röd tråd hos alla de tidigare studier jag har tagit upp här. Den röda tråden är missnöje. Ingen av studierna är nöjda med den undanskymda plats populärmusik har fått både på biblioteken och i systemen. Både Price och Bally & Evasdotters undersökning visar att det finns ett missnöje bland yrkesverksamma vad det gäller klassificering och indexering av populärmusik. Förslagen för hur man ska lösa detta är lite olika. Det verkar vara svårt att komma fram till ett entydigt svar på vad som är bästa lösningen, bredare eller smalare klassifikation? En lösning är dock, som Redfern redan 1979 förordar, att man försöker efterlikna skivaffärernas indelning så långt som möjligt. Som vi kan se i Bally & Evasdotters undersökning är det ju affären Skivhugget som har minst problem.

3 Populärmusikens utveckling

Hur har det populära musiklivet utvecklats sedan populärmusiken begynnelse? För att få svar på den frågan, kommer jag här att redovisa populärmusikens historia i stora drag men eftersom den i stor del utspelar sig i USA och Storbritannien blir det naturligt den angloamerikanska populärmusikutvecklingen. Det är också denna musik som har haft störst inverkan på vårt svenska musikliv. Jag kan dock inte utelämna den svenska populärmusiken eftersom avdelningen Yx ändå bär en viss svensk prägel. Jag redovisar därför slutligen om vad vi har lyssnat på här i Sverige under samma period, hur vår musik här i Sverige har påverkats av den angloamerikanska populärkulturen och om det finns någon speciellt svensk populärmusik.

De gånger som jag i texten hänvisar till AMG, det vill säga All Music Guide, har jag hämtat informationen från respektive uppslagsord i den elektroniska databasen.

3.1 Angloamerikanska populärmusikhistorien

3.1.1 Blues och pianomusik

Var föddes populärmusiken? Deltat i Mississippi eller New Orleans brukar vara två vanliga svar men anledningen till att musiken föddes där hämtar vi i Afrika. Den så kallade Triangelhandeln förde afrikanska slavar till bomullsplantager i södra USA. I Amerika berövades de afrikanska slaverna sin ursprungliga kultur. De fick inte utöva sin religion, inte tala sina hemspråk. I stort sett allt togs från dem utom en sak – deras musikalitet.

När slaveriet upphörde omkring 1865 hade slaverna varit så länge i USA att de glömt det mesta av sin afrikanska musik. Det de hade kvar var sin vana att omge sig med musik och att spela rytmiskt och improviserat, men de spelade på de vitas instrument. När slaverna blev fria fick de det ännu sämre än innan. Det hade ändå funnits en trygghet i att vara slav, eftersom en ägare hade varit mån om deras arbetskraft. Den tryggheten försvann nu. Många drog norrut där fabriker behövde arbetskraft. Men i söder fick de försöka klara sig bäst de kunde med små arrenderade jordlotter. (Israelsson & Sundling 1995, s.9ff) De var i denna tid som *bluesen* föddes. Hur det gick till kan man inte precis veta. En del vill hävda att det är ett direkt afrikanskt arv, medan andra menar att andra musikstilar såsom ragtime och den europeiska balladen inverkade på utvecklingen. Det fanns i alla fall vid den här tiden så kallade "songster" som åkte runt i södern och spelade för pengar. Nu hade gitarren blivit ett vanligt instrument. Dessa sångare spelade det folk ville höra och i början var det mest ballader och folksånger men folk blev mer och mer intresserade av att höra blues. Man tror att bluessångerna var de sånger som dessa songsters skapade själva. (Rasmusson 1979, s.27)

Den äldsta formen av blues kallas *country blues*. Den fick lite olika karaktär beroende på varifrån bluessångaren kom från. Det som främst gjorde stilarna olika var att koncentrationen av svarta varierade mellan delstaterna. I Texas fick bluesen starkare vitare drag medan i Deltat (ett område mellan två floder i Mississippi, där de största bomullsodlingarna fanns och det bodde nästan uteslutande svarta) fick bluesen en starkare svart prägel. Det är också här många menar att bluesen "föddes". Fattigdomen var mycket stor i det här området runt sekelskiftet då industrialismen hade kommit igång i norr och jordarna i Deltat hade blivit utarmade efter all intensiv odling. *Delta blues* är stark bluesig. Man spelade till sin talande jämrande sång med markerat rytm och med slideteknik. För att få fram det speciella vinande lätet använde man ofta en avslagen

flaskhals på vänstra handens pekfinger och lät den glida längs strängen. Den mest kända tidiga bluesångaren är Robert Johnson. (Rasmusson 1979, s.36ff)

I och med industrialismen i norr utvecklades Chicago till det stora nöjescentret för svarta från och med 20-talet. Många musiker flyttade hit och den tidiga solistiska blusen blev istället gruppmusik. Med elgitarren ankomst på 40-talet utvecklades bluesen till det vi idag kallar *chicago blues* eller *city blues*. Den är influerad av delta blues och är starkt rytmisk och svängig. (Rasmusson 1979, s.78f)

På 1890-talet uppkom en pianostil som kallas *ragtime*. Det var dansmusik som spelades i barer av svarta musiker. Ragtime har en starkt markerad rytm och synkoperad melodi. Den bygger både på svart ministrelmusik (Ministrelshower var en sorts underhållning) och klassiskt europeisk pianomusik. Ragtime blev oerhört populärt i USA. På 70-talet återupptäcktes ragtime, mycket på grund av ledmotivet till filmen "Blåsningen". Så småningom började man spela blues på piano också. På barerna i New Orleans började pianisterna spela en speciell stil som fick namnet *boogie-woogie*. Med vänsterhanden spelade pianisten en rullande bas istället för ackord medan högerhanden spelade variationer av melodin. Anledningen till att det var pianomusik som spelades på barerna var helt enkelt för att ett piano hördes så mycket bättre än en gitarr. (Rasmusson 1979, s.22f)

3.1.2 Jazz

New Orleans var det stora nöjescentret för södern runt sekelskiftet och det var där och då jazzen uppstod. Efter slaveriet gick det i New Orleans som annars i södern. De slavar som haft det ganska bra tidigare hos sina ägare sjönk snabbt socialt och skildes från de vita. Jazzen uppstod som en blandning av kreolernas (franska invandrare) musikkultur och de förra slavarnas folkmusik. Jazzen främsta kännetecken är improvisation och det som kallas synkopering. Med det menas att man betonar svaga taktdelar medan man binder över de starka. Då får man en markerad och komplicerad rytm. Det är viktigt för en jazzmusiker att ha ett eget sound, ett eget sätt att spela. (Rasmusson 1979, s.22f)

I New Orleans fanns runt sekelskiftet en tradition med brassband och marschorkestrar som hyrdes in vid olika tillfällen. Dessa bestod oftast av svarta musiker som förmodligen inte kunde läsa noter och därför blev improvisation ett vanligt sätt att spela på. (Yanow) Det är viktigt att förstå att vit och svart musikkultur länge var strikt åtskilda i USA. Stenkakor med svart jazz och blues såldes länge under benämning "race records". Detta var inte så nedlåtande som det låter. De svarta i USA var stolta över dessa race records, som vände sig till dem själva. (Rasmusson 1979, s.60) Jazzen var från den tidigaste början också svart musik men på 10-talet upptäckte de vita i södern de svartas jazzmusik. Det som brukar räknas som den första jazzinspelningen var med gruppen Original Dixieland Jazz Band som spelades in 1917. Detta band var ett "vitt" band och det är från och med denna tid som musikstilen får namnet *jazz* och börjar spridas norrut i USA. Den vita jazzen var lite mer sofistikerad, inte lika vild och passade de vita lyssnarna bättre. Under denna tid flyttar allt fler svarta från södern upp till Chicago och med dem flyttar även jazzmusikerna. Chicago övertar nu rollen som jazzens huvudstad. Jazz var dansmusik som spelades av lite mindre orkestrar och Louis Armstrongs Hot Five var en av dem. (Bonniers Musiklexikon 2003, s.228)

På 20-talet blev det populärt i Chicagos och New Yorks nöjesindustri med svarta bluesångerskor som sjöng till jazzensemble. De mest berömda sångerskorna är Bessie Smith och Ma Rainey. Denna musik spelades också till stor del in och man brukar kalla den typ av jazz för *classic blues* eller *classic jazz*.

I slutet av 20-talet och i början på 30-talet blev det vanligare med större band som spelade dansant jazz. Som vanligt var dessa storband svarta i början men snart upptäckte den vita publiken även denna musik och vita dansorkestrar började dyka upp. Den mest kända vita orkestern leddes av Benny Goodman. Andra svarta orkestrar leddes av Count Basie och Duke Ellington. Denna storbandsjazz kallas *swing* eller *sweet*. Detta var den stora underhållningsmusiken i USA fram till andra världskrigets slut.

Under andra världskriget sattes en skatt på underhållning i USA och de stora danspalats som fanns fick svåra att överleva. Ett växande intresse för pop- och schlagersångare och bebopens framfart gjorde att jazzen mer och mer började skilja sig från den övriga populärmusiken och jazzen började bli en smalare musik med en liten inbiten publik. Nya skivbolag som enbart var inriktade mot jazz bildades. Det är från och med nu som jazzen får en konstmusikstämpel.

Jazzen fortsatte dock att utvecklas. Samtidigt som storbandens nedgång växte *bebopen* (*bop*) fram i början på 40-talet. Denna stil byggde mycket på improvisation och har en snabb och osymmetrisk rytm och dominerades till en början av svarta musiker.

Saxofonisten Charlie Parker och trumpetaren Dizzie Gillespie är några av stilens främsta företrädare

Som en reaktion mot den hårda och osymmetriska bebopen uppstod en ny jazzstil på 50-talet som kallas *cool*. Den är en blandning av bebop och swing med mer melodiska inslag och företrädes en vit musikstil med musiker som Stan Getz och Lennie Tristano. *Hard bop* var den svarta utvecklingen av bebopen som fortsatte bebopen hårda och osymmetriska rytm men med ett starkt drag av soul. (Yanow)

Även om bebopen var starkt improviserande följde musiken ändå bestämda ackordslinor. I början av 60-talet gick intresset för jazz neråt då jazzens utveckling stagnerat något. Men nu börjar *frijazzen* eller *avantgardejazzen* utvecklas. Nu finns inga regler alls i musiken. Den är i stort sett helt och hållet improviserad. Ledande jazzmusiker som betytt mycket för genren är Miles Davies och John Coltrane. Genom ännu en motreaktion blev det åter populärt med den tidiga *new orleansjazzen* som är lättare i formen och mer melodisk. Speciellt i England fick den jazzen ett uppsving på 60-talet. Man brukar då tala om *tradjazz* eller *dixieland revival*.

70-talet är jazzrockens era eller *fusion* som man ibland kallar jazzen där man blandar in rockens element, klanger, rytmer och instrument.

Från och med slutet av 70-talet menar en del att jazzen inte har utvecklats särskilt mycket. Idag är alla av de tidigare jazzstilarna fortfarande aktiva men om de har utvecklats så mycket råder det delade meningar om. (Yanow) En utveckling som kan märkas på 90-talet och 2000-talet är att många unga musiker har återupptäckt jazzen och blandar den med elektronisk musik eller med folkmusik.

I slutet av 80-talet blev det populärt bland brittiska dj:s att spela jazz med rock- och funkinslag på brittiska klubbar. Man döpte denna jazz till *acid jazz*. (Strandberg & Thomé 1997, s.27)

3.1.3 Country & Western

Dagens väldigt kommersialiserade country and western var från början folkmusik från sydöstra USA. I Appalacherna bosatte sig många invandrare från Brittiska öarna och med sig hemifrån hade de sin vistradition. I dessa isolerade trakter levde musiken kvar i sin ursprungliga form som från början bara var sånger med enkla melodier med eller utan ackompanjemang av fiol. Så småningom tillkom andra stränginstrument till sången, till exempel banjo, mandolin, gitarr och framförallt steel guitar som kanske är mest signifikativ för country. Countrymusikens texter bygger traditionellt på ett ganska sentimentalt förhållande av hembygden och kärleksteman. Den äldre traditionella

countrymusiken brukar kallas *hillbilly* eller *old-timey* och är fortfarande populär än idag. Från och med början av 1920-talet lanserades country i radio och via grammofonskivor. Speciellt det direktsända radioprogrammet från Grand Ole Opry i Nashville bidrog till den ökade populariteten. På 1930-talet när det blev populärt med westernfilmer hittade man på att cowboys skulle sitta vid lägerelden och sjunga sentimentala sånger och det var härifrån som musikstilen fick sitt namn, *country and western*. (Israelsson & Sundling 1995, s.26f) På 40-talet blev det populärt att blanda in jazzelement i countryn och denna stil kallas *western swing*. När folk mer och mer flyttade in till städerna efter andra världskriget ökade populariteten för musiken och nu kommer stilar som *honky-tonk* som var lite råare och countryn kommersialiserades och elektrifierades. Som en reaktion mot detta började många countrymusiker att blicka tillbaka till den akustiska musiken och denna stil kallas *bluegrass*. Countrymusiken idag är en massindustri i USA och oerhört populärt. Man kan likna det lite med våra svenska dansband. På 70-talet uppstod en form av countrymusiken som brukar kallas *outlaw*. Det är en lite mer rockig och alternativ musikstil, där Willie Nelson är den stora företrädaren. (Strandberg & Thomé 1997, s.23)

3.1.4 Rock n' roll föds, dör, och den kommersiella popen uppstår

I slutet på 40-talet började skivbolagen dock tycka att "race records" lät lite illa och rasistisk och därför döpte man om den svarta populärmusiken till *rhythm and blues*. Vid det här laget lät bluesen mer rockig och banden bestod av 5-6 personer med trummor, bas, gitarr, saxofon och sångare. Rhythm and bluesbanden spelade starkt och intensivt, på hög ljudnivå och med tung fast rytm. Det var en effektiv och rolig dansmusik. Mycket snart kommer rocken att födas ur denna musik och ur countrymusiken, men för att den skulle göra det behövdes vissa förutsättningar. Den största förutsättningen var tonåringarna. I början på 30-talet under depressionen vågade inte många skaffa barn men när ekonomin vände upp under slutet av 30-talet och i början av 40-talet föddes istället väldigt många barn - 40-talisterna. Efter andra världskriget blomstrade industrin och ekonomin i USA och folk hade det bra. Den stora kullen tonåringar hade ordentligt med fickpengar och blev en konsumentgrupp att räkna med. Vid den här tiden hade man också uppfunnit en ny grammofonskiva istället för de gamla stenkakorna - vinylskivan. Den var hållbarare, lättare att spela in på och gav bättre ljudkvalitet. Skivspelarna hade blivit bättre och billigare och allt fler hade råd att köpa dem. En tonårskultur bildades för första gången och tonåringarna gillade inte föräldrarnas schlagercountry utan var intresserade av svart musik. (Rasmusson 1981, s.10ff)

Den förste som förstod vad som var på gång var discjockeyn Alan Freed som hade ett musikradioprogram. 1951 började han spela svart rhythm and blues i sitt program som vände sig till en vit publik. Det var djärvt men det lyckades. Freeds program blev snabbt väldigt populärt, och det var Freed som först kallade den nya musiken för *rock n' roll*. En term som han hade hittat i en rhythm and blues-hit. Snart upptäckte de stora skivbolagen musiken men de vågade inte låta de svarta artisterna sjunga sina låtar. Istället blev det vanligt att vita artister gjorde covers på svart rock n' roll. Pat Boone gjorde till exempel en version av Little Richards "Tutti-frutti". En version som anses mycket blekare än originalet. En annan snällare musikstil som var populär bland den vita befolkningen var *doo-wop*. Det var en mellanform av schlager, jazz och rhythm and blues. Doo-wop grupper sjöng harmoniskt och tilltalande och i stämsång, ett arv från den gamla countrymusiken. Den första riktigt stora vita rock n' roll-hiten hade Bill Haley och låten var "Rock around the clock". Bill Haley var från början en countrymusiker som upptäckte den "nya" musiken. "Rock around the clock" skrev han redan 1953 men det var först 1955 den blev en megahit då låten var med i filmen "Vänd dem inte ryggen" som handlade om ungdomar som revolterade mot etablissemanget. Den här första vita

rocken brukar även kallas *rockabilly* (av rock och hillbilly), speciellt den rock som har mer countryinslag. (Israelsson & Sundling 1995, s.31ff)

Under den här tiden sker ett skifte på hur man ser på musiken. Innan, i alla fall bland den vita publiken, hade sången varit det viktiga, inte nödvändigtvis vem som sjöng. Så var det även här i Sverige. Schlagerlåtar som ”Vad tar ni för valpen där i fönstret” var populära och vi kommer fortfarande ihåg dem men vem som sjöng dem minns vi inte längre. Sångare och sångerskor gjorde versioner av låtar, här i Sverige sjöng till exempel Siv Malmquist in engelska låtar både på svenska och på tyska. Det var sången som var viktigt. I och med rocken kom detta att förändras. Nu blev istället sångaren eller sångerskan viktig. (Rasmusson 1977, s.39) Tonåringarna var intresserade av stjärnorna. Elvis Presley blev den första riktigt stora stjärnan och de kvinnliga fansen betedde sig minst sagt hysteriskt. Man förstår att den äldre generationen måste ha sett detta som provokativt beteende.

I slutet på 50-talet och i början av 60-talet hade rocken en nedgång i popularitet. Det fanns ett par händelser som medförde detta. Bland annat därför att Elvis blev inkallad, Chuck Berry åkte i fängelse, Buddy Holly dog i en flygolycka, men kanske mest berodde det på Payola-skandalen som gav rocken dåligt rykte. Payola stod för pay to play och skandalen handlade om att det framkom att skivbolagen betalade radiostationer för att de skulle spela deras musik, något som var förbjudet. Till och med Alan Freed åkte dit och dömdes till fängelse. Rätten för discjockeys att välja ut och prata fram skivor beskars rejält. Från och med nu fick de bara spela de skivor som redan låg på hitlistorna. Därför fick ny musik svårare att komma fram. Musikindustrin och skivbolagen hade mycket stor makt vid den här tiden och man valde att satsa på snällare och yngre sångare såsom till exempel Paul Anka som de tyckte passade tonåringarna. Den hetsiga ungdomsrevolten kring rock n’ roll musiken ersattes av den mer polerade och kommersialiserade popen. (Israelsson & Sundling 1995, s.42ff) Även Elvis Presley började sjunga schlager efter hemkomsten från militärtjänstgöringen. En utveckling av doo-wopen var *surfpopen* i Kalifornien som blev populär i mitten på 60-talet med Beach boys som främsta företrädarna.

En annan amerikansk 60-tals genre är *easy listening* som helt enkelt är lättlyssnad schlagermusik. Den man kanske tänker mest på här är låtskrivaren Burt Bacharach som skrev många populära sånger på 60-talet till olika artister. Hans låtar och melodier har senare influerat många av 90-talets popband som till exempel Pizzicato 5 från Japan.

3.1.5 Den brittiska pop- och rockvågen

När det såg som mörkast ut för rockmusiken i USA i 60-talets början var det istället England som kom med något nytt och fräscht. The Beatles och de andra engelska popgrupperna som Kinks och The Who blåste nytt liv i den vita rocken (den svarta klarade sig bra på egen hand nu), de gjorde rock återigen till en tonårskultur och framförallt, de etablerade gruppen i rocken. Tidigare hade ju rockbanden varit en solist med komp, Chuck Berry till exempel. Anledningen till att de brittiska banden uppträdde som grupper var att de växt fram som kamratgäng som spelat länge tillsammans innan skivbolagen upptäckte och la sig i. I England fanns inte alls den uppvaktning från skivbolagen och media när det gäller ungdomsmusik som i USA. The Beatles manager Brian Epstein fick ju leta länge innan han hittade ett skivbolag som vill ta sig an The Beatles. Många av de brittiska popbanden började som skiffle-band. *Skiffle* var en enkel rockmusik som var väldigt populär i England på 50-talet. Man spelade på det man kunde få tag på; kam, tvättbräda, hemmagjorda instrument och en och annan gitarr. (Rasmusson 1988, s.40f)

De amerikanska stjärnorna som Elvis Presley och Chuck Berry var naturligtvis stora även i Europa, England inkluderat, och många Elvis-kopior dök upp. Den mest kända var Tommy Steele som i mångt och mycket blev mer populär än Elvis och mer popig. Så har det nämligen alltid varit i Europa sen femtiotalet, att sjunga med blues- och gospelfeeling har aldrig fallit sig naturligt i Europa. Förmodligen för att vi inte har en lika stor svart befolkning. Därför har det blivit så att man i USA uppskattar en rockigare rock och i Europa en popigare rock. USA är rock och Europa är pop. Men det kom några band från England som stod för en mer bluesinspirerad rock, till exempel Rolling Stones och Yardbirds. (Rasmusson 1988, s.52ff)

Den brittiska pop-rocken drog segrande över världen och slog mycket bra i USA men med en viss fördröjning. Den brittiska pop-rocken inspirerade band som Beach Boys och Byrds som uppkom i mitten på 60-talet, amerikanska The Monkees var till exempel rena Beatleskopiorna, men även countrymusiken i USA tog inspiration från den brittiska popen och fick en nytändning. Överlag sker utvecklingen av rockmusiken från och med 60-talets mitt genom ett ständigt utbyte av idéer mellan England och USA. (Israelsson & Sundling 1995, s.62)

3.1.6 Folksångarna och Bob Dylan

Men allt var inte becks svart på den vita musikfronten i början av 60-talet i USA. Inom amerikansk musik fanns sedan gammalt en tradition av sånger mot förtryck och orättvisor. I det hårdnande politiska klimatet blev Woodie Guthries folksånger från 30-40-talen åter populära. I New York samlades många unga politiskt engagerade sångare och en av dem var Bob Dylan. Dylan var/är en poet som sjunger. Mer än någon annan i rocken har han fört fram rollen som *singer/songwriter*. Hans kritiska texter påverkade många inom protesterörelsen och några av de artister som tillhörde kretsen kring Dylan var Joan Baez, Peter Paul and Mary och Paul Simon. Dylan var alltså från början en folksångare men 1964 när Beatles gjorde sin USA-turné blev Dylan så inspirerad av dem att han på folksångarfestivalen i Newport 1965 spelar med elförstärkt gitarr och rockbeat. Hans fans blev upprörda och buade ut honom, de tyckte att deras idol hade svikit dem, men Dylan förstod ingenting. Han hade alltid velat spela rock, det var bara det att när han började som artist i slutet på 50-talet var rock inte populärt. Nu var däremot tidpunkten rätt. Dessutom menade Dylan att engelsmän inte kan spela rock, det är amerikansk musik! Något han till viss del har rätt i. Att Dylan började spela rock har dock haft oerhörd betydelse för rocken. Den rock Dylan spelade kom att kallas *folkrock* men hans främsta betydelse är att han har bidragit till rocktexten utveckling. Förut hade rocklåtar mest handlat om kärlek, men nu visade Dylan att man kunde skriva självutlämnande, personliga och poetiska rocktexter. (Israelsson & Sundling 1995, s.62ff)

3.1.7 Det sena 60-talet

Den blandning av svarta och vita musiktraditioner som präglade den tidiga rocken har varit ytterst viktiga för rockens fortsatta utveckling. Vissa stilar har renodlat varit förankrade i endera rhythm and blues, country eller schlager, medan andra stilar kombinerat drag ur dessa. Förutom dessa influenser har rocken tagit upp element från andra traditioner såsom jazz och folkmusik, vilket i kombination med en stor benägenhet till förnyelse har skapat en svåröverskådlig mängd av stilar och trender. Speciellt gäller detta från och med det sena 60-talet, för det är nu som rocken verkligen börjar förgrena sig och utvecklas. (Brolinson 1994)

Från och med slutet av 60-talet bildas en klyfta mellan rocken och popen. Tidigare hade både rocken och popen varit musik som enbart ungdomar lyssnade på. Nu började dock 40-talister bli vuxna men de slutade inte att gilla rock för det och nu ville lyssnarna ha

mer avancerad rock. (Rasmusson 1988, s.92f) Singelns tid var lite förbi, nu gällde LP-skivans albumformat. Rocklåtarna blev längre och mer experimentella. Det skedde en stor teknisk utveckling inom musiken under den här tiden. Förstärkarna blev bättre och konserterna blev därför större och större. Elgitarren fick tekniska hjälpmedel som fuzz box och wah-wah-pedal som kunde påverka klangen och ljudet. (Israelsson & Sundling 1995, s.67) I och med detta blev också rockmusikerna skickligare. Gitarrsolist i det brittiska bluesrockbandet Yardbirds var Eric Clapton som var/är en mycket skicklig gitarrist. Han lämnade Yardbirds för att tillsammans med basisten Jack Bruce och trummisen Ginger Baker bilda bandet Cream. Bandet blev inte långvarigt men kom att betyda väldigt mycket för framtiden. Musikerna i Cream var lika duktiga på att improvisera som jazzmusiker och med sitt volymstarka spel med gitarr-riff startade de det som på 70-talet skulle bli hårdrocken. Musikerna i Cream slog de andra brittiska banden på fingrarna vad det gäller spelskicklighet. Kraven höjdes rent musikaliskt i England i 60-talets slut när Cream bildades, och många popband la också av vid den här tiden. (Rasmusson 1988, s.56f) Clapton var inte den enda som utvecklade gitarrspelet. Den största gitarristen var Jimi Hendrix. Han var amerikan men det var i England han fick ett forum för sin musik.

Rock erkändes nu av resten av kulturetablissemangen. Rock hade blivit finkultur, och många musiker såg nu seriöst på sitt musikskapande. Många band började också låna element från den klassiska konstmusiken i slutet av 60-talet, vilket resulterade i *symfonirocken* med band som Pink Floyd och Emerson, Lake & Palmer. Denna typ av svulstig konstrocks var mycket populär i början på 70-talet.

Den musiken man kanske framför allt förknippar med det sena 60-talet är väl *psykedelia* inom hippie-kulturen som frodades i San Francisco. Vid den här tiden var LSD och andra droger inte illegala och de ansågs som stämningförhöjande. Samma sak skulle musiken vara. Man experimenterade med långa och monotona gitarrslingor som skulle försätta lyssnaren i transtillstånd. Rocken var allmänt flummig helt enkelt och budskapet var fred och frihet. Stora band var Jefferson Airplane och Grateful Dead. Andra band spelade rakare *bluesrock* som Creedence Clearwater Revival med John Fogerty i spetsen. I Los Angeles frodades också musiklivet och här var det ledande bandet The Doors. I Los Angeles fanns också Frank Zappa och hans Mothers of Invention. Hans musik brukar man kalla *avantgarde*, ett ord som alltså uppstår vid den här tiden och som används om musik som är väldigt experimenterande och konstfull. Ibland säger man även att Frank Zappa gjorde *jazzrock*. Det är svårt att beskriva hans musik eftersom den överhuvudtaget inte följer några ramar. Ett avantgarde-band på Amerikas östkust var The Velvet Underground som konstnären Andy Warhol var involverad i. De kom att bli ett mycket inflytelserikt band för annan rock efter sin upplösning. Avantgarde brukar också kallas *experimentell rock*. (Israelsson & Sundling 1995, s.67ff)

Överlag så uppstår nu en undergroundrörelse inom rocken. Mycket musik som gjordes vid den här tiden var så speciell att inga stora skivbolag ville ge ut den. Då startade många band egna små skivbolag och gav själva ut sin musik. (Israelsson & Sundling 1995, s.74) Så småningom gav man även ut andra udda band på sina "labels". Idag brukar man även kalla undergroundmusik för *independent rock* förkortat *indie*, eller *alternativ rock*.

Men samtidigt som rocken blir en undergroundrörelse blir den också en massrörelse. 40-talisterna har som nämnts blivit vuxna lyssnare och allt fler lyssnar på rock. Stora festivaler som Woodstock och Monterrey anordnas i USA med flera tusen besökare. Det här får till följd att flera rockband blir jättestora och arrangerar allt större konserter.

Musikerna blir mer och mer distanserade till sin publik. Denna utveckling fortsatte in på 70-talet. (Rasmusson 1988, s.111f)

3.1.8 70-talet

Början på 70-talet är de långa turnéernas och de enorma konsertarrangemangens tid med stora namn som Led Zeppelin, Stones, Bruce Springsteen och Pink Floyd. I början på 70-talet börjar begreppet *hårdrock* användas för den hårdare och volymstarkare rockmusiken som banden Led Zeppelin, Black Sabbath och Deep Purple från England stod för. Dessa tre grupper kom att influera i stort sett all senare hårdrock. Musiken var en utveckling av den gitarrbaserade bluesrock som Cream och Jimi Hendrix's Experience hade skapat, men hårdrocken tog även in influenser från både folkmusik och konstmusik. (Lilliestam 2005) Den engelska termen för musiken är *heavy metal* (eller bara *metal*) och den termen används lika mycket som den svenska termen hårdrock idag. En annan rockmusik som är signifikativ för sjuttioalet är *glamrocken*. Glamrock just för att imagen och utseendet var lika viktigt för artisterna som musiken. Egentligen kunde glamrock låta ganska olika, från David Bowies Ziggy Stardust till Kiss's hårdrock till Roxy Musics sofistikerade musik. Gemensamt för glamrockbanden var extravaganta scenshower med smink och speciella klädskreationer.

Både hårdrocken och glamrocken slutade att utvecklas när en reaktion kom mot de stora scenshowererna i mitten på 70-talet. *Pubrocken* blev populär i England och det spelades lite varstans på små ställen där artisterna kunde vara nära publiken. Detta utvecklades sig till punken, och hela denna motreaktion mot det tidigare storvulna och pampiga inom rocken brukar kallas för Den nya vågen inom rock – *new wave*. *New wave* och *punk* stod för kortare, snabbare och enklare rocklåtar. Singeln blev återigen ett medium. Speciellt inom punken var det inte så noga om man kunde spela. Bara man lärde sig några ackord kunde man vara med och spela, och därför skulle musiken vara enkel. Sex Pistols blev snabbt en symbol för hela punkkulturen. De bildades 1975 och blev kända på grund av sitt provocerande scenuppträdande. Punkrörelsen var också en vänsterrörelse vilket märktes i många texter. The Clash är en annan stor punkgrupp från den här tiden. De blandade in influenser från den jamaicanska musiken i sin rock. 1976 brukar räknas som födelseåret för punken och man brukar tala om att punken enbart var en engelsk företeelse men det stämmer inte helt. I USA hade det ända sedan 60-talet funnits en undergroundrock som först kallades *garagerock*. Namnet av att man i brist på spellokaler spelade i föräldrarnas garage. Till skillnad mot all annan rock var låtarna åter igen korta och intensiva. Band som tillhörde genren var The Stooges med Iggy Pop i spetsen, The Sonics och MC5, på 70-talet Television, Ramones och New York Dolls. Det dröjde ända fram till slutet av 70-talet innan Europa upptäckte denna musik och dessa band. Då hade uppståndelsen kring Sex Pistols redan ebbat ut i England. (Rasmusson 1988, s.116ff) I slutet på 70-talet utvecklades den aggressiva punken till en lite mer melodisk och slätare punk med en starkt dansbeat. Denna musik var populär in på 80-talet och idag kallas denna lite slätare men ändå enkla musikstil för *new wave* eller *postpunk*. Band inom denna genre var till exempel Talking Heads och Blondie. Postpunken utmynnar bland annat i 80- och 90-talets indie pop och rock. (AMG)

Men 70-talet var inte bara punk. 1975 slog Bruce Springsteen igenom i USA och han stod för en kraftfull dynamisk rock och blev en representant för det som i nedsättande bemärkelse brukar kallas *arenarock*. Idag kanske vi tänker på hans musik som den mest typiska amerikanska rocken. (Bonniers Musiklexikon 2003, s.423)

En annan viktig händelse inom musiken som inträffar på 70-talet är synthesizern. Även om det var en amerikan vid namn Robert Moog som uppfann den första synthesizern så

blev synten aldrig något stort i USA. Med USA:s starka gitarrtraditioner ansågs inte synthesizern vara något "riktigt" instrument. Det var istället i Tyskland som man experimenterade med de elektroniska instrumenten, kanske mycket på grund av den tyska elektronmusikkompositören Karl-Heinz Stockhausen. (Rasmusson 1988, s.133f) Därför föll det sig naturligt att det var där som den elektroniska rockmusiken utvecklades. I början kallades denna experimenterande delvis elektroniska rock för *krautrock* med band som Kraftwerk, Can och Neu, där Kraftwerk kom att utveckla en rent elektronisk musik, något vi idag kallar *syntmusik*. 1974 kom deras första rent elektroniska album *Autobahn* som blev en banbrytande platta. 1977 släpper Kraftwerk albumet *Trans Europe Express* som har haft en avsevärd inverkan på hip-hop och danskulturen.

Den elektroniska rocken skulle komma att utvecklas oerhört på 80-talet och till viss del bli en undergroundkultur, men synthesizern har sitt intåg i all rock och pop på 80-talet.

3.1.9 80-talet

80-talet är schlagerns och den kommersialiserade popens årtionde. Mycket rock och pop görs inte bara med klassiska instrument som gitarrer och trummor längre, även elektroniska instrument som synthesizers används flitigt i musiken. 80-talspopen är väldigt glad och dansant. 80-talet är framför allt megastjärnornas årtionde, som till exempel Madonna och Michael Jackson. Det beror mycket på musikvideons intåg. 1981 startades MTV (Music television) i USA som var en ren musikkanal som visade musik dygnet runt och 1987 startas en europeisk variant. Nu krävs det inte så mycket rent musikaliskt längre för att slå igenom. David Bowie kämpade länge på 70-talet innan han nådde en större publik, Madonna behövde däremot bara en video för att bli en superstjärna. (Israelsson & Sundling 1995, s.109) På 80-talet uppfanns också CD-skivan som ger en klart bättre ljudkvalitet och hållbarhet än vinylen. Den ger också en möjlighet att snabbare byta mellan låtar och den är liten och behändig. Allt som allt kan man säga att rocken breder ut sig från den lättaste formen av pop till den hårdaste alternativa rocken. Pop och rock är inte längre något som enbart är en upprorisk ungdomskultur, det är en del av det västerländska samhället och ekonomin.

Den klassiska rocken utvecklas inte så mycket på 80-talet. Stora artister som Bruce Springsteen och Dire Straits fortsätter att turnera runt med jättekonsserter. Visserligen kom det fram många nya artister men musiken var inte så nyskapande som den hade varit på 70-talet. Men det finns vissa genrer som utvecklas på 80-talet och bildar nya subkulturer.

Hårdrocken är en dem. I början på 80-talet hade punken kommersialiserats och intresset för den dog. Istället fick hårdrocken ett uppsving. (Israelsson & Sundling 1995, s.101) Hårdrocken, speciellt i England, hade tagit influenser från punken och i stort sett skalat bort alla blueselement i musiken till något ännu tyngre, snabbare och renare än förut. På 80-talet förgrenar sig hårdrocken i en mängd subgenrer, en del obskyrare och hårdare som *thrashmetal* och *deathmetal* med en begränsade skara fans, medan en annan del av hårdrocken blir mer melodisk och storslagen och når en större publik. *Pudelrock* är en liten skämtsam benämning som idag används på 80-talets lättsammare hårdrock eftersom artisterna ofta hade långt lockigt hår. Hårdrocken på 80-talet är en utpräglad scenmusik och många artister utvecklar avancerade scenshower. (Lilliestam 2005) Så är det i viss mån än idag.

70-talets punk och postpunk bidrar även till andra nya musikstilar på 80-talet.

Punkrocken utvecklades under 80-talet och man började kalla den råaste och mest energiska formen för *hard core*. (Israelsson & Sundling 1995, s.102) Idag kan hard core låta lite olika och musiken har i sin tur delat upp sig i subgenrer. Generellt kan man säga

att hard core-musiken delar upp sig i två olika riktningar, den ena mer trallvänlig och melodiös, den andra mer tung och brutal. (Strandberg & Thomé 1997, s.33)

Många postpunkband i slutet av 70-talet antog en dyster och melankolisk stil, som till exempel Joy Division och Bauhaus (AMG). Stilen mynnade ut på 80-talet i det som kallas *svartrock* eller *gothrock*. Imagen för denna subkultur är svarta kläder och mycket smink och en förkärlek för gotisk romantik. På 80-talet kom brittiska band som The Cure, Sisters of Mercy och Siouxsie & The Banshees fram. Dessa band använder till viss del syntar i sin musik men i början av 80-talet kom en mer renodlad elektronisk rock fram, mycket tack vare Kraftwerks pionjärarbete på 70-talet. En del band antog en lite popigare form som Depeche Mode som är en stilbildare inom genren *syntpop*. En del andra band tog mer intryck från punken och skapade en elektronisk punk som till exempel tyska DAF. Den senare musiken brukar kallas *electronic body musik (ebm)* och fortsattes av band som Nitzer Ebb och Front 242. Från och med i mitten av 80-talet kom flera amerikanska och kanadensiska band som blandade rock med ebm och denna form av musik brukar man kalla *industri*. Band inom denna genre är till exempel Ministry och Nine Inch Nails. Naturligtvis finns det blandformer av alla dessa stilar och ibland säger man bara ”synth” om all elektronisk rock. En del syntmusik har också närmat sig techno och blivit renodlad dansmusik. Gemensamt har alla dessa syntmusikstilar plus svartrocken att de är en levande subkultur än idag. Musiken har alltid varit mer eller mindre provocerande och experimenterande och har aldrig nått en större publik, precis som med många metalsubgenrer. Fans till all denna elektroniska rock brukar i Sverige kallas för syntare.

En annan popgenre som kom ur New Wave på det tidiga 80-talet var *new romantic*. Det var dansant och elektronisk pop med band som Duran Duran, Visage och Human League. Inom denna genre var imagen och det visuella framträdandet kanske ännu viktigare än inom synthen och svartrocken.

Värt att nämnas under 80-talet är också *new age-musiken* som blir populär då. Musiken är någon sorts form av elektronisk avslappningsmusik. Det finns i stort sett inga rytmer i musiken som kännetecknas av ett space-soundet där tonerna glider in i varandra. (Israelsson & Sundling 1995, s.102) New age-musiken kan även vara av folkloristisk karaktär.

3.1.10 90-talet

Om 80-talsrocken var glad och glättig eller mer eller mindre osynlig i skuggan av all välproducerad pop blir rocken desto allvarligare och skitigare i början av 90-talet. I Seattle växer en ny rockstil fram ur hard core och hårdrock som kallas *grunge*. En term som har med det orena och skitiga gitarrsoundet att göra. Grunge var en ganska depressiv rockstil och dess främsta företrädare var Nirvana, Soundgarden och Pearl Jam. En ungdomskultur bildades kring grungen med ett visst mode. Ännu en motreaktion mot 80-talets välproducerade och släta sound är *low-fi*. Egentligen är uttrycket eller soundet inte något nytt, det står helt enkelt för enklare producerad rock inspelad på enklare utrustning, något som de amerikanska garagebanden pysslade med redan på 60-talet. På 90-talet får dock termen även en innebörd som genre. Även om de olika banden kunde låta ganska annorlunda så var estetiken gemensam. (Strandberg & Thomé 1997, s.33)

En annan motreaktion mot 80-talets vurm för syntar och elektronik var de akustiska spelningar som blev vanliga i början på 90-talet. ”Un-plugged” var en term som florerade mycket och det var många band som gjorde speciella un-plugged-spelningar för MTV. Så särskilt akustiska var dock spelningarna egentligen aldrig, men tanken var att komma tillbaka till det nära förhållandet med en publik.

En ny våg av brittiska popband sköljer över Europa i mitten på 90-talet, och då det till viss del rörde sig om band som låg på mindre bolag, kallade man popen för *indiepop*. Egentligen var inte den alternativa popsceenen i England någon nyhet. Band som New Order och The Smiths hade startat trenden på 80-talet, och Happy Mondays och Stone Roses från Manchester fortsatte den i slutet på 80-talet, men runt 1993-94 formligen exploderar det av nya engelska indiepopband som Oasis, Blur och Suede. Man börjar snabbt kalla popstilen för *britpop* och termen kommer att stå för ett mindre tillrättalagt sound som är lite skramligt och skrämigt.

Vad det gäller hårdrocken under 90-talet så fortsätter den att skapa en mängd nya subgenrer, bland annat *rapmetal* som blir väldigt populärt under slutet av 90-talet. I början av 90-talet låter den här genren som lite tyngre hard core med band som Rage against the machine, men i slutet av decenniet blir genren mer slätstruken och kommersialiserad. Detsamma gäller i viss mån punken under 90-talet. En mer popbaserad och snabbare punk kallad *skatepunk* blir populär. Namnet av den kultur av skateboardåkning som hör genren till. *Punkpop* är en annan liknande stil från 90-talet. Båda dessa stilar har sitt ursprung i USA.

Om schlager var en term för den mest populära popmusiken på 80-talet så får termen *europop* symbolisera 90-talet. Europop är välproducerad mestadels elektronisk popmusik och den har starka band med eurotechno med bara små skillnader i tempo och stil. En annan kommersiell och från början skivbolagsproducerad musik är den musik som *pojkbanden* står för. Det här är egentligen inte heller något nytt för "skapade" band fanns redan på 60-talet, till exempel The Monkees. På 90-talet kommer det dock väldigt många sådana "skapade" band, Take That, Backstreet Boys, Boyzone och så vidare. Även "skapade" band med tjejer dyker upp som Spice Girls. (Strandberg & Thomé 1997, s.29f) Något som blir mycket populärt under 90-talet är *world music*. World music kan vara många olika genrer egentligen, det kan vara rock, pop, soul eller dansmusik och även jazz. Gemensamt är ändå den blandning av västerländsk populärmusik och utomvästerländska influenser eller tvärtom som termen innebär. Det kan även vara en blandning av populärmusik med folkmusik. Det är en ganska omdebatterad term eftersom den säger ganska lite om hur det låter, men själv tycker jag att den fungerar bra som en övergripande term för all populärmusik med etniska influenser som inte är direkt specifika för något enskilt land eller kultur. Ibland säger man *etno* istället för world music. Under många år sände Sveriges Radio ett specialmusikprogram med namnet P3 Etno. För vidare diskussion, se avsnitt 3.1.16.

3.1.11 2000-talet

Lite kort kan man säga om popen och rocken på 2000-talet hittills att det råder en form av new wave-revival. Mycket rock och pop som kommer ut nu doftar 80-tals retro och rock- och popmusiken är åter ganska dansant. En term som florerar mycket i media just nu om rockmusiken hittills på 2000-talet är *postrock*. Om det var brittisk indiepop som gällde på 90-talet så har *indierock* från New York haft ett uppsving på 2000-talet, med band som White Stripes och The Strokes. En genre som också vuxit sig populär är *gothmetal*.

3.1.12 Soul och dess fortsättning

När den vita rocken hade sina mörkaste år i USA åren kring 1960 kom istället det enda vitala musiklivet från de svarta producenterna och musikerna. Redan 1955 började Ray Charles att spela en gospelinfluerad rhythm and blues. Denna musik kom att kallas *soul*. Hittills hade de vita skivbolagen tjänat gigantiska summor på att göra vita covers på svart musik. I och med soulmusiken fick de svarta musikerna och skivbolagen äntligen en chans att tjäna egna pengar på egen musik. (Israelsson & Sundling 1995, s.49f)

Soulmusiken på 60-talet dominerades av två skivbolag, *Stax* i Memphis och *Motown* i Detroit. Dessa stod för två olika inriktningar inom soulen. Stax satsade mer på rhythm och blues-publiken som ville ha lite mer kvalitet. På Stax låg artister som Otis Redding, Isaac Hayes och Wilson Picket. Motown satsade mer på den ungdomliga publiken som ville ha dansant lite mer popig soul. Från Motown kom artister som The Supremes, Ronettes och Jackson Five. Motownmusiken blev dansmusiken framför andra på diskoteken som började dyka upp vid den här tiden. Det speciella motown-soundet kännetecknas av ett dansant komp med många slaginstrument och stor ljudbild. (Potter 2001) En ännu mer polerad soul med mer strömlinjeformad rytm är *philly-soulen* som kom från skivbolag i Philadelphia i början på 70-talet. Den blev en inspirationskälla för discomusiken som kom senare.

En annan utveckling av 60-talets soulmusik var och är *funken*. George Clinton och Bootsey Collins är de artister som man brukar anse skapade den här musikstilen, och som fortfarande är aktiva. Clinton menar att han skapade funken när soulen hade börjat urholkas på 70-talet, och att han på så vis räddade dansmusiken. Jämfört med soul är funk mer rytmisk komplex, rå och svängig. (Strandberg & Thomé 1997, s.36)

I början på 70-talet föddes en ny dansmusik – och runt 1974 fick den namnet *disco*. Det var en musik helt gjord för klubbarna. Varje taktslag betonas lika mycket och termen bpm – beats per minute- får en verklig innebörd. I en discolåt från 70-talet ligger bpm på ungefär 130. I början var denna musik en undergroundrörelse. Skivor och musik spreds via dj:s från små skivbolag. Ett nytt skivformat kommer fram – 12 tumsvinyl, som var gjord för att passa dj:s som spelade på klubbarna. Nu kunde en låt vara upp till 15 minuter vilket var bra för då hade dj:n gott om tid till att beatmixa in en ny låt – takten fick aldrig ta slut. (Straw 2001) I och med filmen ”Saturday Night Fever” från 1977 fick den större publiken upp ögonen för disco och disco blev inne. Nu upptäckte också de stora skivbolagen disco och mängder med discomusik producerades. Sin höjdpunkt hade disco från 1975 till 1979 med flera berömda diskotek i New York. Men till slut gick det som det brukar när en sak får för stor popularitet, de stora skivbolagen hade förstört kreativiteten, discomusiken hade blivit ful och utsmetad och intresset sjönk. Emellertid fortsatte musiken att existera som en undergroundgenre och fick stor betydelse för senare dansmusik. (Potter 2001)

Soul har hela tiden fortsatt att existera men i nya former. Dagens moderna soul, ofta kallad *r&b*, är en naturlig fortsättning på 60-talets Motown-soul, med grupper och artister som till exempel Destiny’s Child och Mary J Blige.

3.1.13 Hip-hop och rap

Begreppet *hip-hop* stod ursprungligen för hela den svarta kulturform som innehöll breakdance, graffiti, scratching, DJ-kultur och rap. Idag tänker man mest på själva musiken när man hör ordet. Som musikgenre har hip-hopen sitt ursprung bland svarta i New York som i slutet av 70-talet började rappa över instrumentala versioner av kända discohits. (Bonniers Musiklexikon 2003, s.210) I början var hip-hop först och främst glad dansmusik med glada call and response-texter och enkla elektroniska beats och ljud, med en eller flera rappare i centrum. Den gamla hiphopen från 1976 till ungefär 1983 kallas numera *old-school*. Den första riktigt stora hiten var ”Rapper’s delight” med Sugarhill Gang från 1979. (Potter 2001) Så småningom övergick modet att scratcha till att sampla i och med utvecklingen av datorer. Scratching innebär att man använder en skivspelare för att ta fram en slinga i en gammal skiva, spela den om och om igen (en ”loop”) och när man gör det får man ett skrapigt sound med på köpet. Sampling är i stort det samma men med skillnaden att det görs på elektronisk väg. Återanvändning av musiklingor och beats

är det allra viktigaste i hip-hop-musiken. Från mitten av 80-talet fick hip-hopen en mer komplex ljudbild.

Efter den glada old school hip-hopen kom ett större politiskt medvetande in i raptexterna. Afrika Bambaataa är var en av de första svarta artister som förde in ett politiskt och socialt budskap i musiken, och Public Enemy förde vidare traditionen. (Israelsson & Sundling 1995, s.104) Afrika Bambaataa utvecklade också en egen musikstil som kallas *electrofunk* och som har haft en stor betydelse för senare dansmusik.

Under senare delen av 80-talet uppkom en ny sorts hip-hop – *gangsta rap*. Den första gangsta-skivan var NWA:s (Niggaz with Attitude) album *Straight outta Compton* från 1986. Den beskrev medlemmarnas liv i LA-förorten med våld, sex och droger. Gangsta var i början mycket rå hip-hop med hätskt ton. Rytmen var lite långsammare än den tidigare hip-hopen. En av medlemmarna i NWA, Dr Dre, som har kommit att bli en av de viktigaste producenterna inom hip-hop, har skapat ett eget sound kallat *g-funk* som har sitt ursprung i 70-talets funk. (Bonniers Musiklexikon 2003, s.210) Idag har mycket av gangsta-rapen blivit väldigt utslätat men blandat med dagens r&b är musiken den mest populära inom dagens svarta musik.

Man delar ofta upp den amerikanska hip-hopen i västkust och östkust. Östkust-soundet är betydligt hårdare än västkust-soundet.

I början på 90-talet blandade grupper som A Tribe Called Quest och De La Soul in jazzelement i hip-hopen medan den moderna europeiska dansmusiken runt de åren ofta hade en rappare med. Hip-hopen har ända från början haft beröringspunkter med den elektroniska dansmusiken. Båda använder sampling som en viktig ingrediens. Hip-hop är idag en global musikstil och det finns hip-hop på alla möjliga olika språk. Hip-hop är gatans musik och den låter annorlunda beroende på vilket land musiken kommer från. I dagens hip-hop hörs många olika influenser, till exempel reggae eller moderna dansbeats. England har aldrig haft någon riktig hip-hop scen förrän nu på 2000-talet.

3.1.14 Reggae och annan musik från Jamaica

Det är märkligt att en liten ö som Jamaica har bidragit så mycket till populärmusiken. Reggae är en unik musikstil från Jamaica men den hade inte kunnat tillkomma utan New Orleans rhythm and blues. Reggaens förfader, *ska-musiken*, är en upptempo, rytmisk variation baserad på den rhythm and blues som de jamaicanska musikerna kunde höra på radion från New Orleans. Ska-musiken var väldigt populär på 60-talet på Jamaica. Legenderna säger att en sommar var det dock alldeles för varmt för att spela och dansa till *ska* och därför drog musikerna ner på rytmen, och så var *reggaen* född. Man kallade dock musiken först för rocksteady. (AMG) Det mest karaktäristiska för reggae och ska är baktakten. Man betonar 1:a och 3:e slaget i 4/4-takt istället för rocken som betonar 2:a och 4:e. (Bonniers Musiklexikon 2003, s.413)

Under 70-talet blev reggae mer påverkad av amerikansk soulmusik. Tempot blev lite snabbare igen och melodierna mer repetitiva. Musiken erövrade diskoteken och blev en integrerad del av västerländsk populärmusik. Den allra största reggae-artisten är förstås Bob Marley och reggae har influerat en mängd andra musikstilar inom rocken och dansmusiken. (ibid.)

I slutet av 70-talet kom en andra ska-våg i England. Grupper som Madness, The Specials och The Clash tog upp ska-musiken igen och lät den influera sin rockmusik. Man brukar då tala om *brittisk ska*.

Redan på 60-talet blev det vanligt att man la en instrumental version av en singel på B-sidan eftersom DJ:s hade upptäckt att folk på dansställena gillade att sjunga texten själva. Omkring 1969 började DJ:s själva tala texten, så kallad "toasting" som är en speciell rap- och sångstil unik för Jamaica. Sedan började DJ:s på Jamaica experimentera med de

instrumentala versionerna och mixa om dem. Man drog ner lite på tempo och framhävde basen och rytmen och tog i stort bort allt annat. Man kallar den här musiken för *dub*. Idag har dub starka beröringspunkter med drum n' base och jungle. (AMG)
Ur dub och reggae kom på 80-talet *ragga* och *dancehall*. Ragga är en elektronisk version av reggae där sångaren "toastar". Man kan säga att ragga är reggaemusikens svar på hip-hop. Dancehall har blivit väldigt populärt den senaste tiden med artister som till exempel Sean Paul från Jamaica.

3.1.15 Den elektroniska dansmusiken

Det går inte att påpeka tydligt nog hur viktig den tyska gruppen Kraftwerk har varit för den moderna elektroniska dansmusiken. Utan Kraftwerk hade det förmodligen inte funnits någon techno, synth, electro, drum n' base och säkerligen ingen house heller. Kraftwerk var pionjärer på att använda elektroniska instrument för att skapa en dansant och elektronisk musik.

När discon tappade i popularitet i början på 80-talet försvann dock inte människors intresse för att gå ut och dansa. Efter discon blev det populärt att dansa till new wave-artister som till exempel Blondie i USA. En annan discomusik i början på 80-talet var *hi-nrg* som var lite av en föregångare till house och techno. (Straw 2001)

Det råder en rivalitet mellan Chicago och New York om vilken av dessa städer som var house-musiken födelsestad. Man kan nog säga att det var en utveckling som skedde samtidigt i båda dessa städer. På 80-talet var disco-musiken så hatad att musikerna fick återuppfinna den och *house* blev musikens namn efter klubben Warehouse i Chicago. House bygger mycket på discon och soul men även på europeisk syntmusik som Kraftwerk. Den mera själfulla house-musiken med influenser från soul och gospel brukar kallas *deep house*. (Strandberg & Thomé 1997, s.28) Den tidiga house-musiken från New York brukar kallas *garage* efter en klubb som spelade musiken. *Garage house* har fler influenser från disco än *chicago-house*.

Techno utvecklades också i USA under 80-talet men i Detroit i första hand. Techno bygger mer på europeisk syntmusik som Kraftwerk än vad house gör. Man tog också intryck från Afrika Bambaataas electrofunk. Denna tidiga och rätt enkla techno brukar just kallas för *detroit-techno*. (ibid.)

Både house och techno uppstod alltså i USA men det var först när européerna, främst briter och tyskar, upptäckte musiken i mitten på 80-talet som house och techno utvecklades vidare. House och techno var hela tiden ett undergroundfenomen i rockpräglade Amerika. Det var i England som det i mitten på 80-talets utvecklades en *rave-kultur* som var stora sammankomster i gamla lagerlokaler eller utomhus där man dansade hela natten igenom, gärna med hjälp av syntetiska droger. Det var också från och med mitten på 80-talet som *acid house* utvecklades i England. Acid house var den typiska rave-musiken. (AMG)

Techno utvecklades också i Europa i slutet på 80-talet. Technon har bland annat gett upphov till subgenrer som *hardcore*, som har en mycket hög bpm, *ambient* som å andra sidan inte är dansmusik utan är mera till för avslappning, och *trance* som är en mer flytande dansmusik med psykedeliska influenser. (Björnberg 2005)

I början på 90-talet blev technomusiken vardagsmat för europeiska radiolyssnare och en mer lättillgänglig variant uppkom. Den brukar kallas *eurotechno*. Ett speciellt kännetecken för denna kommersiella dansmusik från det tidiga 90-talet är att man rappade till musiken, till exempel Technotronic, 2 Unlimited och Snap. Något som senare har försvunnit. På 90-talet uppkom dock även mer alternativa elektroniska musikstilar. *Trip-hop* är en av dessa. Musiken är svår att beskriva, vissa vill kalla den för en långsammare och mer instrumental variant av hip-hop. Genren är förhållandevis

brittisk med band som Massive Attack och Portishead. En annan elektronisk dansmusik som uppkom i England på 90-talet är *jungle* eller *drum n' base* som den också kallas. Musiken är just trumma och bas med ganska komplicerade rytm-mönster och influenser från ragga och dub. (Strandberg & Thomé 1997, s.28)

Idag är det svårt att skilja house från techno. Samtidigt som dessa två olika huvudstilar har flutit ihop har den elektroniska musiken flutit ut i en mängd subgenrer och stilar. All Music Guide har inte mindre än 64 genrer listade under den övergripande huvudtermen ”*electronica*”, alla med sina egna karaktäristika och artister. All *electronica* som görs idag är naturligtvis inte enbart till för dans. Mycket elektronisk musik lämpar sig bättre för stillsam lyssning hemma i vardagsrummet.

3.1.16 Övriga musikstilar värda att nämna

Det finns några musikstilar som härstammar utanför den västerländska sfären som ändå har påverkat vår populärmusik så pass mycket att man bör nämna dem. Jag tänker främst på en rad musikstilar från den karibiska övärlden förutom Jamaica och från Latinamerika, som till exempel *calypso*, *soca*, *zouk*, *salsa* och *samba*. Många av dessa stilar blev populära i Europa under slutet av 80-talet och under 90-talet då en ”etno-våg” drog fram över Europa. Under etnovågen blev det även ett tag lite populärt med *cajunmusik*. Cajun är förutom en matkultur även namnet på den folkmusik som de fransktalade amerikanerna spelar i södra USA. Cajun har påverkat den amerikanska countrymusiken en hel del. Ur cajun och blues har en stil kallad *zydeco* uppkommit. Det är en bluesrockig variant av cajun där dragspelet har en framträdande plats. Zydecon hade ett litet uppsving i slutet på 80-talet och början på 90-talet. (AMG) Populärmusik från den arabiska och indiska sfären blev också ganska populär under 90-talet med genrer som *rai* och *bhangra*. Etnovågen ökade också intresset för afrikansk populärmusik som naturligtvis innehåller en mängd olika genrer.

3.2 Svenska populärmusikhistorien

I stort skiljer sig inte den svenska populärmusikhistorien särskilt mycket från den amerikanska och engelska. Det tog lite längre tid för rockmusiken att etablera sig i Sverige men egentligen är det marginellt. Vi svenskar har nog alltid varit rätt snabba med att snappa upp utomsvenska musikstilar. Vi har också varit duktiga på att ta något engelsk eller amerikansk och göra en svensk variant på det.

Rockmusiken kom till ett Sverige som musikaliskt var starkt präglad av schlagermusiken, som hade en lång tradition tillbaka. Ända in på 50-talet var jazzen det man tänkte på som ungdomsmusik, även om skillnaden mellan jazz och övrig dansmusik på den tiden var diffus. Tidningen Bildjournalen, som riktade sig mot en yngre publik, hade en speciell jazzsida. Hösten 1956 presenterade på jazzsidan en ny modedans från USA som hette *Rock*. Man trodde alltså att det bara rörde sig om en ny jazzvariant.

Men rock hade faktiskt låtit höra tala om sig ett år tidigare. Även i Sverige blev filmen ”Vänd dem inte ryggen” populär och Bill Haleys EP ”Rock around the clock” sålde bra hösten 1955. De första svenska inhemska rockartisterna dök upp i slutet av 1955. Man sjöng på svenska och det rådde en osäkerhet, både musikaliskt och textligt, om vad rock egentligen var för något. Det var vanligt att man gjorde svenska covers på amerikanska låtar och idag kan dessa låta lite konstiga. 1957 dök *skiffle* upp även i Sverige och det bildades en hel del nya band, men stilen dog ganska snabbt ut redan under 1958. Men *skiffle*-vågen bidrog ändå till att fler blev intresserade av att lära sig spela. 1957 rådde det Elvis- och Tommy Steele-feber i Sverige och det var strax efter det som de första riktigt stora svenska rock-artisterna dök upp.

1958 är lite av ett genombrottsår för svensk rock. Under det året turnerade Little Gerhard, Rock-Ragge med flera runt om i svenska folkparker. Rocken var en livemusik och överallt ordnades det rockgalor och tävlingar där man utsåg ”rockkungar”. Repertoaren bestod nästan helt av svenska versioner på amerikanska artisters låtar, såsom Elvis Presley, Chuck Berry, Buddy Holly m.fl. Lite knepigare var det att spela in rocken på skiva. Det saknades nämligen svenska rockmusiker som kunde kompa, så man fick ta jazzmusiker istället och för dem kändes rocken ovan och konstig. Därför blev kanske inte inspelningarna de bästa heller. (Lilliestam 1998a, s.74ff)

Den första svenska rockvågen dog ut under 1959. Liksom i USA fick schlager- och popsångarna ett uppsving igen. I Sverige var många tyska och italienska sångare populära.

Runt 1960 dök det dock en ny inhemsk stil som blev rätt unik för Sverige – *ståltrådspopen*. Det var instrumental gitarrpop influerad av Cliff Richards kompband The Shadows. Det mest karaktäristiska för ståltrådspopen var den metalliska gitarrklangen med mycket eko. (Ibid., s.80) För ett av de svenska banden, The Spotnicks, gick det mycket bra. De hamnade till och med på några engelska hitlistor. Många av dagens *dansband* började som den här typen av instrumentalband. Dansbanden är också något mycket typiskt för Sverige.

Sommaren 1963 når den engelska popvågen Sverige. Beatles första turné utanför England skedde faktiskt i Sverige. De blev genast mycket populära liksom många andra engelska popband. Åren därpå bildades oerhört många popband i Sverige. Alla banden blev inte stjärnor men för några band gick det mycket bra, till exempel Tages, Hep Stars, Shanes, Ola and the Janglers. Men framgången gällde bara i Sverige, den svenska 60-talspopen hade mycket svårt att slå utomlands. 60-talspopen lät mycket annorlunda mot 50-talets rockkungar. För det första var det band som spelade, för det andra sjöng man nästan uteslutande på engelska. De stora förebilderna var The Beatles och Rolling Stones men man influerades också av soul. Schlagermusiken var dock fortfarande väldigt populär vid sidan av rocken under 60-talet. (Ibid., s.84ff)

Den svenska popvågen försvagades 1967 för att 1968 och 1969 nästan helt dö ut. Som beskrivits ovan blev den internationella rockmusiken alltmer avancerad vid den här tiden. De svenska 60-talsbanden hade svårt att hänga med. Man ägnade sig mest åt att spela covers. Runt 1970 kommer en del svenska artister fram som tagit intryck av den svenska visan och folkmusiken. Pugh Rogefeldt debuterade 1969 med sin svenskspråkiga LP som blandade innovativt gitarrspel med svensk folkton. (Lilliestam 1998a, s.97ff) Det kom även fler svenska artister som spelade folkrock och 1970 hölls en folkrockfestival på Gärdet i Stockholm. Den brukar ses som startskottet för *Den svenska progressiva musikrörelsen* kallad ”*proggen*”. Proggrörelsen var ett motstånd mot den kommersiella musiken och skivbolagens makt över musiken. Rörelsen var klart vänsterorienterad och man startade egna skivbolag och tidningar. Proggen är något väldigt svenskt som inte riktigt har någon direkt motsvarighet i andra länder. Man sjöng självklart på svenska, texterna var politiska och tanken var att alla skulle få vara med att spela. Några av de mest populära och inflytelserika banden var Blå Tåget, Nationalteatern och Hoola Bandoola Band. De politiska ideologierna inom rörelsen höll både ihop och splittrade och mot slutet av 70-talet ebbade proggrörelsen ut. (Ibid., s.103ff) Ungefär samtidigt som *punken* dök upp i England 1976 dök den även upp i Sverige. Även om punkarna också var arga på etablissemangen var inte solidaritet deras motto såsom proggen. Det var mer en uppgiven ton, ”ha så roligt så länge du kan”. De svenska punkarna sjöng också på svenska och det var liksom proggen en musik för alla som ville vara med och spela. Man måste ändå säga att den mest populära musiken i Sverige på 70-talet var *discomusiken*

och *dansbanden*. 70-talet är ju ABBA:s decennium och även om de aldrig accepterades av kritiker i Sverige, sålde de många skivor. (Ibid., s.111f) ABBA var Sveriges första riktiga musikexport. Det skulle komma fler musikexporter från Sverige som slog i övriga världen på 80- och 90-talet.

På 80- och 90-talet utvecklades rock- och popmusiken mycket i Sverige, och utvecklingen följde den internationella. I stort sett alla musikstilar finns representerade. Några stilar har varit lite mer utmärkande för Sverige under den här tiden. På 80-talet rådde det en hel del motsättning mellan synthare och hårdrockare. Hårdrocken med alla dess underkategorier har alltid varit stark i Sverige med många fans och utövare. På 90-talet utvecklades en *hard core* kultur med fäste i Umeå och Skellefteå som förespråkade drogfrihet och veganism, så kallad *straight edge*. Inom death metal har många svenska band lyckats bra utomlands. Liksom i England var det en stark *indiepopvåg* i Sverige på 90-talet. Många av dessa band lyckades även bra utanför Sverige, speciellt i Japan. Sverige hade i på 90-talet en stark danspops scen, vars musik gick bra i övriga Europa. Något som jag har tyckt mig se den senaste tiden är att de politiska ideologierna börjar synas igen i svensk rock- och popmusik även om det inte är lika uttalat som på sjuttioalet. Ett visst mått av socialt patos kan man ändå finna hos artister och grupper idag som till exempel Raymond & Maria och Lars Winnerbäck. Det talas inom media att någon ny sorts progrock är på gång.

Överlag har det gått väldigt bra för svensk rock och pop utanför Sveriges gränser sedan slutet av 80-talet. Förutom artister har Sverige även haft några framgångsrika låtskrivare som har skrivit musik för storsäljande världsartister som Britney Spears och Backstreet Boys. (Lilliestam 1998a, s.126ff)

Svensk rockmusik är helt enkelt något att räkna med i världen. Den svenska musikexporten kanske har en lite nedgång nu jämfört med 90-talet, men svensk rockmusik är något som uppskattas och respekteras utomlands. Från att ha gått från att vara en mycket liten rocknation har Sverige blivit en av de största musikländerna i världen. Det har spekulerats mycket i vad det här kan bero på. Många vill gärna påpeka hur viktig den kommunala musikskolan har varit för musicerandet i Sverige och den har nog en stor del i det hela. Sedan tror jag att vi i Sverige är duktiga på att ta in musik från den angloamerikanska sfären och göra om den till något som tycks passa de flesta.

4 Historisk utveckling av avdelning Yx i SAB-systemet

Först ska klargöras att Klassifikationssystem för svenska bibliotek, kallat SAB-systemet, idag sköts av Svensk biblioteksförnings kommitté för klassifikationssystem för svenska bibliotek, som har till huvuduppgift att utveckla och underhålla klassifikationssystemet. Tidigare hette organisationen SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation. Ledamöterna i dessa kommittéer har tillhört olika biblioteksinstitutioner i Sverige, bland annat Bibliotekstjänst, Kungliga biblioteket och andra större bibliotek i Sverige. 1982 bildades en Musikgrupp, som skulle ha ansvar för klassifikationen av musik, inom den dåvarande kommittén. Medlemmarna i Musikgruppen har varierat men dessa har varit bibliotekarier och anställda vid Bibliotekstjänst, Statens Musikbibliotek (SMB), Statens Ljud- och Bildarkiv (SLBA), KB, Uppsala UB plus några större stadsbibliotek. Musikgruppen existerar och arbetar än idag men har just nu, 2004, inte någon officiell status.

Hur har avdelningen Yx i SAB-systemet växt fram och hur har det arbetet gått till? Den frågan ska jag söka svar på nu.

4.1 Före 1982

Musikinspelningar började dyka upp på bibliotek som separata avdelningar i mitten av 50-talet, för att sedan expandera starkt på 60-talet. Den här utvecklingen berodde dels på den gynnsamma ekonomin på 60-talet som gjorde att biblioteken fick utökade resurser. Dels berodde den på den tekniska utvecklingen av hifi-utrustningen. Denna blev mindre, inte så dyr och dessutom i stereo. Men mycket berodde utvecklingen på en helhetsyn från bibliotekariernas sida. Man skulle inte bara kunna läsa om tonsättare och studera deras partitur, man skulle kunna höra musiken också. Ganska snabbt fanns musikinspelningar med populärmusik på biblioteken, även om det dröjde ett årtionde innan det blev fullt accepterat.

SAB-systemet följde med i den här utvecklingen. Musikinspelningar, och även noter, som eget ämne och klass dyker första gången upp i systemet 1956 då fjärde upplagan utkommer. Tidigare hade musiken fått samsas med andra kulturformer under avdelningen I, där än idag litteratur om musik hamnar. Musikalier, det vill säga noter och även texter till vokal eller dramatisk musik, var i tidigare upplagor placerade under Ij. Den fjärde upplagan var dock resultatet av en genomgripande revision och omfattande utbyggnad av systemet (Klassifikationssystem för svenska bibliotek 1956, s.V). Bland annat hörde avdelningarna X och Y till de nytillkomna klasser som den omfattande utbyggnaden innebar, och dessa var de nya avdelningarna inom ämnet musik. Musikalier får nu en egen avdelning som benämns X Musikalier, och även musikinspelningar får en egen avdelning benämnd Y Grammofon- och bandupptagningar. I den här fjärde upplagan av systemet står avdelningarna X och Y skilda åt.

Under huvudklassen Y finns en rekommendation om att grammofon- och bandupptagningar i första hand klassificeras efter form och att vid behov ange instrument- och röstbesättning som dubbelsignering (ibid., s.147). Rekommendationen för X är den motsatta, musikalier ska i första hand klassificeras efter instrument- och röstbesättning, och vid behov anges form som dubbelsignum. Populärmusik hittar vi som underklassen Yx Jazz- och Dansmusik Lätt underhållningsmusik. Här får vi informationen att schlagermusik förs hit och att underklassen kan uppdelas vidare enligt Xx, som i den här fjärde upplagan är mer utförligt beskriven i systemet.

I förordet till den fjärde upplagan nämns också ett antal personer som har hjälpt till med utformandet av upplagan och här hittar vi namnet C.-G. Stellan Mörner, som var bibliotekarie vid dåvarande Radiotjänsts grammofonarkiv. Han har förmodligen hjälpt till med utarbetningen av avdelningarna X och Y. Detta är troligt då Mörner 1962 utkommer med skriften Klassifikation av grammofon- och bandupptagningar, som är en vidareutveckling av avdelningen Y. Motivet till detta är som Mörner skriver:

Sedan nu allt fler bibliotek även i vårt land börjat med diskoteksverksamhet, (här menas bibliotekets skivsamling, förf.anm.) har det för de på verksamhetsområdet sysselsatta bibliotekarierna ganska snart blivit uppenbart, att avdelningen Y fordrar en överskådlig detaljuppdelning, som klart visar när och var uppdelningen inom avdelningen X inte är tillämplig som mönster. Förklaringen är främst den, att X utgår från vad man kan se [...], medan däremot Y utgår från vad man räknar med att få **höra** (Mörner, 1962, s..2).

I denna skrift har Mörner utvecklat avdelningen så att den har blivit utförligare och i stort sett överensstämmer med avdelningen för musikalier. Populärmusiken ligger dock kvar under avdelningen Yx Jazz- och Dansmusik Lätt underhållningsmusik som tidigare utan vidare indelning. Skälet är enligt Mörner att; ”Eftersom diskoteken vid folkbiblioteken av flera anledningar ej kan ha denna avd. särskilt rikt företrädd på grammofonskivor, har här ingen detaljindelning redovisats” (ibid., s.[12]). Vid denna tidpunkt köptes det inte in så många skivor av populär karaktär på folkbiblioteken men det kom att förändras ganska snart.

1970 utkommer nämligen en omarbetad och reviderad version av Mörners system. I denna version har Mörner gjort en vidare indelning av populärmusiken och anledningen är nu; ”Eftersom musik av dessa slag fått mycket större betydelse för diskoteken än vad man från början kunde vänta, har särskilda underavdelningar tillkommit” (Mörner, 1970, s.25). På åtta år har det alltså hänt så pass mycket ute på folkbiblioteken att Mörner konstaterar att det behövs en vidare indelning. I Mörners klassifikationssystem markeras huvudklasser, eller ”större indelningar” som han kallar det, med en prick framför signumet. Signa utan prickar är finare indelningar som kan förbigås (ibid, s.3). Mörners indelning av populärmusik från 1970 ser därför ut på följande vis (ibid., s.25):

?Yx	Jazz, Pop samt Underhållningsmusik och Dansmusik (även med tillfälliga elektroniska inslag)
?Yxc	Jazz (även med vokala inslag) Kan uppdelas: Yxca Storbandsjazz (även med tillfälliga soli), Yxcd Övrig instrumental jazz (även piano- eller andra soli men eller utan ackompanjemang), Yxcn Vokal jazz (även med inslag av instrumentala soli), Yxcä Äldre jazz (före ca 1950)
?Yxn	Pop Kan förslagsvis särskiljas genom ledkort rent geografiskt, numeriskt, för protestsånger etc.
Yxp	Underhållningsmusik Kan uppdelas: Yxpa Orkestrala potpurrier, kavalkader eller samlingar av populära melodier (även med tillfälliga eller refrängartade vokala inslag), Yxpb Schlager, populära visor m.m. av typ »evergreens» (sammanhängande avsnitt ur operetter, musikaler m.m. ? Yr ; jfr även anm. Vid Ygh). Yxpö Övrig underhållningsmusik
Yxq	Dansmusik (även med vokala inslag) Kan uppdelas: Yxqa Gammeldans, Yxqb Modern dans 1920—ca 1950-talet. Yxqd Modern dans från ca 1960-talet (hit även bl.a

»diskoteksdans»). Olika mer eller mindre tillfälliga modedanser kan särdelas genom ledkort.

Mörner understryker dock att hela avdelningen måste hållas flexibel med tanke på modeväxlingar (Mörner, 1970, s.25).

SAB-systemets avdelning Y förändrades inte under tiden 1956 –1984 men det fanns en hänvisning till Mörners skrift i den femte upplagan av systemet som utkom i tre tryckningar mellan åren 1963 och 1972. Under 70-talet och början på 80-talet gjordes kontinuerligt vidareutbyggnader av Mörners system av musikkatalogisatorerna på Bibliotekstjänst. Dessa fanns inte utgivna officiellt utan var ett arbetsredskap som existerade i form av stenciler som användes av de anställda på Btj (Johnson 2004). Jag har tyvärr inte fått tag på dessa stenciler.

4.2 1982 – 1995

1982 började dock medlemmarna i Musikgruppen att samarbeta med målet att framställa en ny klassifikationsavdelning för populärmusik till den sjätte upplagan av SAB-systemet. Arbetet pågick under två år och det skedde i form av brevväxling och möten mellan de olika institutionerna. Man förde fram förslag på genrer som man tyckte skulle vara med och sedan fördes en diskussion mellan institutionerna om vilka genrer man skulle behålla och vilka som skulle ratas. Man upptäckte att det mest pragmatiska var att inte ha för många och för smala klasser då detta ställer högre krav på bibliotekarierna (Johnson 2004).

4.2.1 SAB-systemet 1984

Om vi tittar närmare på den sjätte upplagan av SAB-systemet från 1984 finner vi att en stor förändring från tidigare upplagor är att X och Y i hög grad nu skrivs parallellt i systemet. Exempel:

Xxb	Ragtime
Yxb	

Avdelning Y benämns nu Y Musikinspelningar, medan avdelning X behåller sitt namn. Avdelningen Yx, och därmed också Xx, har också fått en ny benämning:

Yx Jazz, rock och populärmusik

Grundprinciperna för klassifikation inom X och Y bygger fortfarande på ett motsatsförhållande. Musikalier klassificeras i första hand efter besättning (det vill säga vilka instrument som ingår) och Musikinspelningar i första hand efter form och genre. Men, intressant att notera är att systemet gör hänvisningar under huvudklassen Yx att musikinspelningar på denna avdelning i första hand klassificeras på artist och ensemble, det vill säga på Yxz Särskilda artister och ensembler, och först i andra hand på underavdelningarna, som betecknar form och genre. ”z” i Yxz är ett så kallat z-tillägg och det innebär att man fogar ett z till signumet och därefter skriver ut själva ämnesordet i klartext, och därmed kommer ända fram i klassifikationen. I den här kategorin rör det sig ju främst om personnamn. Ett exempel för att tydliggöra; om vi ska klassificera en skiva med Bruce Springsteen enligt SAB från 1984 blir det så här:

Yxz Springsteen, Bruce [Yxne]

Det här sättet att klassificera skapar problem. Man kan ju säga att hela poängen med att klassificera musikinspelningar går förlorad, när man ändå ska klassificera varje enskild artist med z-tillägg. Man kan förstå varför man tänkte så här. Det var kanske av praktiska skäl, det är ju betydligt enklare att klassificera så här, men samtidigt, varför ska man i så fall ha en sådan fin genreindelning som systemet faktiskt erbjuder?

Den här rekommendationen ändras dock 1989 av SAB-kommittén. Man bestämmer att Musikinspelningar på denna avdelning ska klassificeras på respektive underavdelning av Yxb- -Yxq så långt som möjligt, det vill säga efter form och genre. Vid behov kan man dubbelklassificera efter besättning. Det blir istället så att Musikalier klassificeras i första hand genom z-tillägg på respektive treställig underavdelning (ex. Xxbz, Xxfz etc). Det kanske är logiskt eftersom besättningen i jazz, rock- och popband inte varierar så mycket. Yxz Särskilda artister och ensembler försvinner helt ut systemet (KKS-Meddelanden 1989:1 Maj).

Avdelning Yx har nu i sjätte upplagan av systemet blivit väldigt utförlig jämfört med tidigare upplagor. Klassifikationen i denna avdelning följer den teoretiska uppställning av klasser som förekommer i den övriga delen i systemet. Till huvudklassen Yx finns 7 treställiga underavdelningar som fungerar som rubriker över musikstilarna. Till dessa finns både fyrställiga och femställiga underavdelningar. Här följer nu en presentation av klassifikationen av Yx Jazz, rock och populärmusik. Jag har här nedan inte tagit med de hänvisningar som görs i systemets text och jag har helt uteslutit avdelning Xx (Klassifikationssystem för svenska bibliotek 1984, s.208ff).

Yxb	Ragtime
Yxc	Jazz Hit samlingar som avser att ge en allmän översikt.
Yxca	Tidig jazz Hit New Orleansjazz, tradjazz (Chicago, dixie) och andra riktningar före 1930
Yxcb	Swing and sweet Hit 1930- och 1940-talens små ensembler och storband.
Yxcc	Modern jazz Hit den moderna jazzen från ca 1945 och framåt. Hit även den jazz som inte kan föras till någon av nedanstående underavd.
Yxcca	Bebop
Yxccb	Cool jazz och hardbop
Yxccc	Progressiv jazz Hit friformjazz, europeisk improvisationsmusik, AACM-jazz (great black music).
Yxccd	Fusion (jazzrock)
Yxf	Blues Hit blues både med och utan instrumentalt ackompanjemang.

Yxfa	Country blues Hit de ursprungliga bluesformerna från Syd-staterna, främst solistisk sång till akustisk gitarr.
Yxfb	Classic blues Hit solistisk sång till jazzensemble.
Yxfc	City blues Hit solistisk sång till elgitarr, piano, trummor, munspel och även blåsinstrument. Hit även Chicago blues och urban blues.
Yxfd	Rhythm & blues Hit den markerat rytmiska, oftast elförstärka bluesen som ligger närmast rockmusiken.
Yxfe	Soul Hit även gospelrock, funk och rap.
Yxg	Nordamerikansk folkmusik utom blues
Yxga	Äldre nordamerikansk folkmusik Hit tidiga former av nordamerikansk folkmusik t ex bluegrass, oldtimey, hill-billy.
Yxgb	Country & western Hit elförstärkt country music.
Yxn	Rock Hit rockmusik som ej kan föras till någon av nedanstående underavd. Hit även samlingar som avser att ge en bild av rockmusikens utveckling.
Yxna	Tidig rock Hit rock'n roll och rockabilly.
Yxnd	60-talets pop och rock Hit pop och rock som inte kan föras till någon av nedanstående underavd.
Yxnda	Brittisk pop/rock Hit brittisk blues/rhythm & blues, "popvågen" (Merseybeat) och psykedelika, bluesrock och "underground".
Yxndb	Amerikansk pop/rock Hit milksap, ståltrådspop, surfrock, garagerock, psykedelika, bluesrock och "underground".
Yxne	70- och 80-talets rock Hit rockmusik som inte kan föras till någon av nedanstående underavd.
Yxned	Hårdrock Hit heavy metal och bluesrock
Yxnef	Symfonirock Hit rockmusik bestående av längre instrumentala sviter.
Yxneg	Experimentell rock
Yxneh	New wave

	Hit pubrock, punk, new wave och syntpop.
Yxng - Yxni	Rock: särskilda genrer
Yxng	Folkrock Hit västerländsk folkmusik med rockbeat.
Yxnh	Countryrock Hit nordamerikansk rockmusik med countryinfluenser
Yxni	Singer/songwriter ("visrocksångare") Hit musik av poeter och sångförfattare vilkas sånger kan framföras till sparsamt ackompanjemang.
Yxnv	Utomeuropeisk populärmusik av rocktyp Hit rockmusik med väsentliga influenser från kulturkretsar utanför den europeiska eller anglo-amerikanska.
Yxnva	Afrorock Hit high-life och jujumusik.
Yxnvb	Calypso Hit modern calypso och soca.
Yxnvc	Zydeco
Yxnvd	Reggae Hit ska, blue-beat och rocksteady.
Yxnve	Salsa
Yxp	Populärmusik Hit underhållningsmusik som ej kan föras till annan avd.
Yxpb	Schlager och evergreens Hit vanliga schlager, svensktopp, dansband etc. Hit även schlagerbetonade visor av särsk kategorier, t ex schlagerbetonade sjömansvisor. Uppdelas geografiskt enl N, t ex X + Yxpb-c Schlager och evergreens: Sverige
Yxpc	Barbershop
Yxpd	Lätta arrangemang av seriös musik
Yxq	Dansmusik
Yxqa	Gammaldans
Yxqb	Modern dans från 1900-talet

1988 kommer Thomas Johnson, musikkatalogisator på Btj, med ett förslag till ändring av avdelning Yx. Han menar bland annat att avdelningen Nordamerikansk folkmusik utom blues rätt och slätt borde heta Country music. Han tycker att det skulle behövas en klass för etnisk musik av europeiskt ursprung, till exempel klezmer och polka och därför finns i hans förslag en ny klass, Yxh Etnisk musik från Europa i Nordamerika med Klezmer och Polka som underavdelningar. Dessa förslag har dock ännu inte fått något gensvar i SAB-

systemet, men några andra ändringar som Thomas Johnson föreslår har fått det. Johnson placerar till exempel Zydeco som en fyrställig avdelning under Yxf Blues. Johnson ändrar Yxneh New wave till Yxneh Punk och skapar en ny klass Yxnei Syntpop/rock där han bland annat placerar New Wave (Johnson 1988). Dessa senare ändringar kommer att i viss mån tas med i den sjunde upplagan av systemet.

4.3 Efter 1995

1995 påbörjas en ny revision av systemet. Inom Statens Ljud och Bildarkiv var man inte nöjd med utgåvan av SAB från 1984, då den började bli föråldrad, med klasser som Yxne 70- och 80-talets rock. Dessutom önskade man sig ett mer finindelad system. De olika medlemmarna i Musikgruppen diskuterar under några möten vilka klasser som fungerar väl och vilka man saknar med 1984 års system som underlag. För att få en utomstående åsikt ber man Nils Hansson, journalist på Dagens Nyheter, att komma med ett förslag på klassifikation av populärmusik (Bally & Evasdotter 2003, s.47). Hansson kommenterar i sitt förslag systemet och kommer med förslag på vilka fler musikstilar som kan ingå i varje klass. Även han påpekar att en klass för elektronisk rock skulle vara på sin plats. Han gör också kommittén uppmärksam på att "Psykedelika" snarare är att betrakta som medicinskt preparat medan musikstilen nog heter "Psykedelia" (Hansson 1995). En del av Hansson förslag tas till vara, men mycket ratas dock då det är synnerligen detaljrikt (Johnson 2004). Det blir nämligen inte så många förändringar av systemet som var tänkt av Musikgruppen. Efter diskussioner inser man att det skulle bli svårare för användare och katalogisatörer med ett mer finindelad system. Musikgruppen väljer istället att förtydliga de "hit-anmärkningar" systemet ger (Bally & Evasdotter 2003, s.47).

4.3.1 SAB-systemet 1997

1997 utkommer den sjunde upplagan av Klassifikationssystem för svenska bibliotek och det är alltså den upplagan som fortfarande gäller. De största förändringarna är att tre helt nya avdelningar har tillkommit:

Yxd	New Age
Yxff	Zydeco (som alltså flyttas från Yxnv)
Yxnei	Elektronisk rock

Några avdelningar har fått nya rubriker:

Yxfe	Soul, funk, hip-hop och rap
Yxne	70-talets rock och framåt
Yxneh	Punk
Yxnv	Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp

En avdelning har helt tagits bort och det är Yxnva Afrorock vars musik nu får ingå i överrubriken Yxnv.

Som sagt ovan ändras många hit-anmärkningar och tillägg till dessa görs i många fall. Här följer nu 1997 års klassifikation av Yx Jazz, rock och populärmusik. Jag har även här nedan uteslutit de hänvisningar som görs i systemets text och jag har helt uteslutit avdelning Xx (Klassifikationssystem för svenska bibliotek 1997, s.220ff). Avdelningar där ändringar har genomförts från föregående upplaga har jag markerat med en stjärna.

Yxb **Ragtime**

Yxc **Jazz**
Hit samlingar som avser att ge en all-
män översikt.

Yxca	Tidig jazz Hit New Orleansjazz, tradjazz (Chicago, dixie) och andra riktningar före 1930
Yxcb	Swing and sweet Hit 1930- och 1940-talens små ensembler och storband.
Yxcc	Modern jazz Hit den moderna jazzen från ca 1945 och framåt. Hit även den jazz som inte kan föras till någon av nedanstående underavd.
Yxcca	Bebop
Yxccb	Cool jazz och hardbop
Yxccc	Progressiv jazz Hit friformjazz, europeisk improvisationsmusik, AACM-jazz (great black music).
*Yxccd	Fusion Hit jazzrock, jazzfunk och folkjazz. Hit även acid jazz.
*Yxd	New Age Hit new age som ej kan föras till annan avd.
*Yxf	Blues Hit blues som inte kan föras till någon av nedanstående underavd. Hit blues både med och utan instrumentalt ackompanjemang.
Yxfa	Country blues Hit de ursprungliga bluesformerna från Syd-staterna, främst solistisk sång till akustisk gitarr.
Yxfb	Classic blues Hit solistisk sång till jazzensemble.
*Yxfc	City blues Hit solistisk sång till elgitarr, piano, trummor, munspel och även blåsinstrument. Hit även Chicago blues, urban blues och boogie-woogie.
*Yxfd	Rhythm & blues Hit den markerat rytmiska, oftast elförstärka bluesen som ligger närmast rockmusiken. Hit även doo-wop och jump.
*Yxfe	Soul, funk, hip-hop och rap Hit funkrock. Hit disco och eurodisco. Hit alla former av house.
*Yxff	Zydeco
*Yxg	Nordamerikansk folkmusik utom blues

	Hit cajun och Tex-mex.
Yxga	Äldre nordamerikansk folkmusik Hit tidiga former av nordamerikansk folkmusik t ex bluegrass, oldtimey, hillbilly.
*Yxgb	Country & western Hit elförstärkt country music. Hit western swing.
Yxn	Rock Hit rockmusik som ej kan föras till någon av nedanstående underavd. Hit även samlingar som avser att ge en bild av rockmusikens utveckling.
Yxna	Tidig rock Hit rock'n roll och rockabilly.
Yxnd	60-talets pop och rock Hit pop och rock som inte kan föras till någon av nedanstående underavd.
*Yxnda	Brittisk pop och rock Hit brittisk blues/rhythm & blues, "popvågen" (Merseybeat), ståltrådspop, psykedelia, bluesrock och "underground".
*Yxndb	Amerikansk pop och rock Hit milksap, ståltrådspop, surfrock, garagerock, psykedelia, bluesrock och "underground".
*Yxne	70- talets rock och framåt Hit rockmusik som inte kan föras till någon av nedanstående underavd. Hit pubrock, new wave och brittisk ska. Hit discorock och discopop. Hit new-romantics.
*Yxned	Hårdrock Hit power ballads. Hit alla former av metal. Hit grunge.
Yxnef	Symfonirock Hit rockmusik bestående av längre instrumentala sviter.
*Yxneg	Experimentell rock Hit art rock och gränsöverskridande rock.
*Yxneh	Punk Hit punkpop, oi-musik och hardcore.
*Yxnei	Elektronisk rock Hit syntpop, syntrock, ambient music, industrirock, body music och alla former av techno.
Yxng- - Yxni	Rock: särskilda genrer
*Yxng	Folkrock Hit rockmusik med influenser från västerländsk folkmusik. Hit även västerländsk folkmusik med påverkan från rockmusik. Ev. med dubbelklassificering på X + Yu.
*Yxnh	Countryrock

	Hit nordamerikansk rockmusik med countryinfluenser. Hit även cajunrock och Tex-mexrock.
Yxni	Singer/songwriter ("visrocksångare") Hit musik av poeter och sångförfattare vilkas sånger kan framföras till sparsamt ackompanjemang.
*Yxnv	Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp Hit rockmusik med väsentliga influenser från kulturkretsar utanför den europeiska eller anglo-amerikanska som ej kan föras till någon av nedanstående underavd. Dubbelklassificering görs alltid på X + Yv.
*Yxnvb	Calypso Hit modern calypso och soca. Hit även zouk.
Yxnv d	Reggae Hit ska, blue-beat och rocksteady.
Yxnv e	Salsa
*Yxp	Populärmusik Hit underhållningsmusik som ej kan föras till annan avd. Hit blandad musik i arrangemang av underhållningskaraktär för kör eller orkester. Hit visliknande material som i arrangemang liknar schlager (X + Yxpb) eller med texter som gränsar till revy eller spex.
*Yxpb	Schlager och evergreens Hit vanliga schlager, svensktopp, dansband etc. Hit även schlagerbetonade visor av särsk kategorier, t ex schlagerbetonade sjömansvisor. Kan uppdelas geografiskt enl N, t ex X + Yxpb-c Schlager och evergreens: Sverige. Geografisk uppdelning bör endast göras när anknytningen till ett visst land är uppenbar.
Yxpc	Barbershop
Yxpd	Lätta arrangemang av seriös musik
Yxq	Dansmusik
Yxqa	Gammaldans
Yxqb	Modern dans från 1900-talet

Jag kommer i nästa kapitel analysera hur SAB har klassificerat populärmusik mot bakgrund av populärmusikhistorien.

5 Analys av avdelning Yx mot bakgrund av populärmusikhistorien

Mina frågeställningar i början av uppsatsen var hur SAB-systemets avdelning Yx har växt fram och det har vi just fått svar på. Vi har även fått svar på frågan hur populärmusiken har utvecklats sig från begynnelsen. Det är nu dags att jämföra dessa två historiska utvecklingar. Jag ska här ta itu med frågan om systemet har kunnat följa med i den här utvecklingen och hur systemet har tacklat problemen med att klassificera populärmusik. Jag kommer även att ge förslag till förbättringar som kan göras på dagens system.

5.1 Utveckling och förändring av avdelning Yx

Först och främst, SAB-systemet har följt med bra i utvecklingen av populärmusiken. Det kan vi se om vi jämför mitt avsnitt om populärmusikhistorien med avdelning Yx. Systemet hängde kanske inte med till en början men från och med den 6:e upplagan från 1984 är avdelningen Yx Jazz, rock och populärmusik i SAB-systemet mycket detaljerad. Om man tar Beatles första turné i Sverige som startskottet för när rock och pop verkligen blev något stort i Sverige, dröjde det alltså 20 år innan detta syntes i Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Jag har ingen vidare kommentar till detta, det hänger givetvis ihop med resurser. Katalogisatorerna på Btj började ju dock att klassificera populärmusik mera noggrant men inofficiellt redan på 70-talet, så man får nog ändå säga att Btj har hängt med i utvecklingen. Det är väldigt tråkigt att jag inte har lyckats få tag på Btj:s inofficiella klassifikation från den här tiden.

Jämfört med Mörners indelning från 1970 utvecklas avdelningen Yx åtskilligt till 1984 års upplaga, men intressant att notera är att Mörners system från 1970 ändå ligger till grund för det nya systemets indelning. Man väljer att behålla Mörners klassifikationskoder, Yxc, Yxn, Yxp och Yxq, och bygga ut avdelningen efter detta. Till 1984 års system byter man dock namn på avdelning Yxn från Pop till Rock, och man ändrar Yxp Underhållningsmusik till Yxp Populärmusik. Frågan är om inte Mörners särindelning mellan Pop och Underhållningsmusik var bättre än de rubriknamn man har idag? Mörner likställde rock med pop, men då får man komma ihåg att i Sverige under 60-talet var ordet pop det gällande för både pop och rock. Det var först på sjuttioalet man började skilja på begreppen. I USA skedde detta som vi sett ovan tidigare. 1984 och 1997 års system gör en markering att man skiljer på rock och pop, genom att benämna Yxp Populärmusik. Tanken är möjligtvis inte att Populärmusik betyder pop men man gör ändå en värdering av att den musik som hamnar under Yxp Populärmusik inte är lika seriös som Yxn Rock. Den här diskussionen om skillnader i värderingar mellan pop och rock förde jag tidigare i uppsatsen och det är bara att konstatera att även SAB-systemet har påverkats av dessa värderingar. Min bedömning är ju att pop idag är en estetiskt lättare form av musik än rock, men behöver för den skull inte vara mindre seriös. I dagens läge vore det kanske bättre att döpa Yxn Rock till Yxn Rock och Pop, och ta tillbaka Mörners namn Yxp Underhållningsmusik. Termen Populärmusik är något suddig och kan lätt misstolkas. Jag använder den som sagt som en motsatsterm till konstmusik men i SAB-systemet står den snarare som en motsatsterm till den ”seriösa” rockmusiken. Som kuriosum är det intressant att se att Mörner ville särskilja pop genom geografiska ledkort, något som idag ter sig lite lustigt. Ett annat tecken i tiden från hans system från 1970 är att han nämner protestsånger i den hänvisande texten till Yxn Pop.

Som vi kan se av mina uppställningar av avdelningen Yx görs alltså inte så många förändringar från upplagan 1984 till upplagan 1997. Det rör sig mest om ändringar av hit-tillägg och rubriker och det tillförs ytterligare hit-tillägg. Det är egentligen bara två klasser som tillkommer, Yxd New Age och Yxnei Elektronisk rock. Yxff Zydeco är egentligen inte ny eftersom den bara flyttas från Yxnv.

Det här gör att avdelningen Yx från 1997 ändå fortfarande bär en 80-tals prägel på sig. Visserligen har man bytt namn på den 80-talsklingande klassen Yxneh New Wave till Yxneh Punk och förflyttat New Wave som ett hit-tillägg under Yxne 70-talets rock och framåt, men överlag syns inte 90-talet så tydligt i systemet. De nya klasserna Yxd New Age och Yxnei Elektronisk rock härrör till exempel från 80-talet. De tillägg man har gjort till 1997 års system som för tankarna till 90-talets musik är tilläggen under Yxned Hårdrock: "Hit alla former av metal" och "Hit grunge". Vidare är tillägget "hardcore" under Yxneh Punk till viss del en nittiotalsterm, likaså tillägget "eurodisco" och "house" under Yxfe, och "ambient music" och "techno" under Yxnei, men egentligen härrör även dessa termer från det sena 80-talet.

Man måste dock komma ihåg att arbetet med den sjunde upplagan startade 1995 och ett decenniums trender brukar ha en förmåga att löpa över ungefär 2 år in på nästa decennium. När vi idag ser kläder från 1991 eller hör musik från det året är det vanligt att man tror att det egentligen rör sig om ett år på 80-talet. Därför är det inte så konstigt att sjunde upplagens avdelning Yx fortfarande doftar 80-tal. Det här är ju ett problem när man ska klassificera något som inte är beständigt som populärmusik. Jag tror det gäller att försöka ha en fingertoppskänsla med vad som är snabbt övergående trender och modeord när man ska revidera en sådan här avdelning. Grungen var till exempel en väldigt kortlivad genre. Den dog egentligen ut när sångaren Kurt Cobain i Nirvana, som var det ledande bandet inom genren, tog sitt liv. Frågan är om man idag ska ha kvar en sådan term som grunge som tillägg till Yxned Hårdrock? Grungen har dock haft ett stort inflytande över senare rockmusik, och har fortfarande sina anhängare, något som man också måste räkna in.

Ett motsvarande exempel från idag är att schlager inte något "fult" längre utan det är helt okej att gilla schlager. Det finns ju till exempel en mängd olika tävlingar i schlager i media för tillfället. På så vis kanske det skulle kännas rätt att schlagerpop skulle ha en mer framträdande plats i systemet idag. Men som sagt, det är en fara att låta trender styra systemet för mycket när man inte kan vara säker på hur ofta man kan revidera systemet. Detta är ett grundläggande problem för klassificering av populärmusik.

5.2 Systemets indelning av populärmusik idag och förslag till förbättringar

När jag började den här uppsatsen var jag av uppfattningen att avdelning Yx inte alls var tillfredställande. Jag såg detaljer som jag inte tyckte stämde. Idag ser jag fortfarande samma detaljer men jag har fått en större förståelse för hur svårt det är att klassificera populärmusik. Några saker vill jag ända ta upp som jag tror att man skulle kunna göra bättre.

Frith och Fabbri menar, att genrebestämning av populärmusik bygger på många olika faktorer, sociala, funktionella, ideologiska och så vidare. När man ska skapa ett klassifikationssystem för populärmusik är det dock svårt att få med alla dessa spektra av en genre, man måste bestämma sig för från vilket perspektiv man vill indela musiken. Det

är svårt att indela musik efter flera olika indelningsgrunder om genren bara ska finnas på en plats i ett system. Jag har tidigare nämnt att det finns en stark motsättning mellan den objektiva klassifikationsteorin och den subjektiva populärmusiken, och en lösning för att tackla detta problem är att anlägga ett estetiskt perspektiv. Därför är det logiskt att man gjort som SAB-systemet har gjort, som bygger sin klassindelning av populärmusik på musikhistoriska och musikteoretiska faktorer. Men man har inte varit helt och hållet konsekvent. SAB-systemet har även använt värderingar av populärmusiken för sin indelning och det kanske inte är så bra. Jag tänker då främst på klassen Yxp Populärmusik som jag har diskuterat ovan. Att man har hållit sig till en musikteoretisk indelning gör också att vissa musikgenrer som är mycket populära idag får en väldigt undanskymd plats i systemet, medan andra marginella får en förhållandevis stor plats i systemet.

SAB-systemets avdelning Yx från 1984 och från 1997 är alltså uppbyggt enligt musikhistoriska och musikteoretiska faktorer med tydliga hierarkier i vissa delar av avdelningen. Därför kan man lätt följa den kronologiska musikhistorien genom avdelningen och det är även lätt att se släktskap mellan musikstilarna. Det är till exempel musikteoretiskt riktigt att house hamnar under Yxfe Soul, funk, hip-hop och rap eftersom house kommer ur discon som kommer ur soul. Det är också därför riktigt att technon hamnar under Yxnei Elektronisk rock eftersom den bygger mer på elektronisk syntmusik. Andra delar av avdelningen som till exempel Yxn Rock framstår mer som enumerativa. Som jag dock har nämnt ovan så skapar denna indelning även problem och jag tänkte här gå igenom systemets nuvarande avdelning Yx och ta upp några av de oklarheter i klassifikationen av populärmusik som jag kan se i systemet.

Då jag inte är tillräckligt kunnig inom jazzens område har jag svårt att kommentera om den avdelningen behöver förnyas. Enligt min bedömning känns ändå Yxc Jazz med underklasser som en mycket korrekt och tydlig klassifikation. Likaså gäller det Yxf Blues, i alla fall fram till underklassen Yxfe Soul, funk, hip-hop och rap där det hopar sig några problem. SAB-systemets avdelning Yx är alltså väldigt tydlig och klar fram till Yxfe.

5.2.1 Yxfe Soul, funk, hip-hop och rap

Den första mindre tillfredställande klassen är alltså Yxfe Soul, funk, hip-hop och rap. Den här fyrställiga avdelningen innehåller inte bara dessa genrer utan hit förs också funkrock, disco, eurodisco och alla former av house. Om man betänker hur populära dessa musikstilar är idag och hur mycket plats de får i media så borde dessa musikstilar ha en större plats i systemet än som en underavdelning till blues. Det är som sagt musikteoretiskt korrekt att alla dessa från början svarta musikstilar har sitt ursprung i bluesen, men den här placeringen i systemet gör att dessa musikstilar marginaliseras. Klassen som kommer efter Yxfe är Yxff Zydeco. Detta känns också lite märkligt att en marginell musikstil som Zydeco får lika stor plats i systemet som all den musik som ryms under Yxfe. Mitt förslag är att Soul bildar en treställig avdelning med några fyrställiga underavdelningar för att på sätt ge de här populära genrerna mer plats i systemet. Jag föreslår också att denna avdelning placeras lite längre fram i systemet i närheten av Yxn för att visa att det är en modern musikstil. En genre som skulle behövas läggas till inom den här klassen är r&b.

5.2.2 Yxff Zydeco

Varför har denna marginella musikstil fått en egen klass? Var musikstilen en personlig favorit hos någon av medlemmarna i Musikgruppen? Jag kan inte tänka mig att så väldigt

mycket zydecomusik köps in av biblioteken. Jag förstår dock placeringen av musikstilen. I 1984 års system var zydeco placerad som underavdelning till Yxnv Utomeuropeisk populärmusik av rocktyp, men eftersom zydeco är en bluesvariant av cajun har man i det nuvarande systemet placerat zydeco under blues men närmast Yxg Nordamerikansk folkmusik utom blues där cajun ingår.

5.2.3 Yxg Nordamerikansk folkmusik utom blues

Denna klass är inte heller ordentligt tillfredställande. Både Thomas Johnson och Nils Hansson föreslår i sina förslag från 1988 respektive 1995 att denna klass utökas. Thomas Johnson vill alltså se att klassen döps om till Yxg Country Musik och utökar den med tre ytterligare underklasser, däribland en underklass för Cajun (Johnson 1988). Kanske skulle zydeco i så fall placeras under den klassen med tanke på hur marginell musikstilen är? Nils Hansson undrar i sitt förslag om inte klassen Yxg Nordamerikansk folkmusik utom blues ska utökas på ett liknande sätt som bluesavdelningen. Han nämner bland annat honky-tonk och outlaw som två genrer som borde finnas med (Hansson 1995).

5.2.4 Yxn Rock och Yxne 70-talets rock och framåt

När det gäller Yxn Rock anser jag alltså att ett namnbyte är på sin plats. Rubriken Yxn Rock och Pop skulle kännas mer korrekt idag. Klasserna som följer närmast efteråt som tar upp den tidiga rocken och 60-talets rock och pop, har jag inget att anmärka på. Yxne 70-talets rock och framåt skulle dock behöva utvecklas betydligt. Denna klass bär alltför mycket en 80-tals prägel. De hit-tillägg som tillhör klassen är rena 80-tals genrer. Den generella rocken och popen har inte förändrat mycket sen dess, men ändå borde några av de genrer som jag tar upp i kapitel 3 tas med, den brittiska 90-talspopsenen till exempel. Man kanske helt enkelt skulle dela upp den här klassen i årtionden, men det är svårt eftersom systemets notation inte ger utrymme för det. Då skulle man behöva göra om hela Yxne ordentligt. Ett sätt att ge utrymme vore att som Hansson tycker i sitt förslag, att Yxnf Symfonirock egentligen borde ligga som underklass till Yxneg Experimentell rock (Hansson 1995). Att symfonirocken har en egen klass känns idag inte så aktuellt, då musikstilen var relativt mer populär på 70-talet och i början på 80-talet än idag. Till Yxneh Punk kunde man tillföra skatepunk och punkrock som hit-tillägg. Till Yxnei Elektronisk rock skulle genren drum n' base kunna läggas till.

Hela Yxne med underklasser är kanske den mest problematiska delen i hela avdelningen Yx, eftersom det är här som de största förändringarna inom musiken sker. Jag medger att det är mycket svårt att få den klassen att bli riktigt bra. Jag tror till exempel att många hårdrockfans skulle vilja se att hårdrocken med alla dess subgenrer fick en större plats i systemet. Någon form av tidsindelning av den generella rocken sedan 70-talet skulle ändå vara en bra lösning tror jag.

En musikstil som jag verkligen saknar under den här klassen är den svenska proggen. Varför har inte den fått vara med i systemet? Ansågs det för känsligt på grund av de uttalade politiska ideologier som musikrörelsen stod för? Hur man än ser på det, så var den här musikstilen en viktig del av den svenska rockmusikhistorien och proggrörelsen har betytt mycket för senare artister. Många av banden från proggtiden finns kvar än idag och många band är fortfarande aktiva. Jag tycker att proggen borde nämnas med i systemet. Exakt var proggen skulle hamna under Yxn har jag inget bra svar på, kanske skulle det under Yxng - - Yxni Rock: särskilda genrer finnas en klass för proggen? Ett annat alternativ är att genomföra mitt förslag om att dela in rockmusiken efter årtionden och placera proggen under 70-talet.

5.2.5 Yxnh Countryrock

Nästa som jag ser det oklara klass är Yxnh Countryrock. Jag har frågat mig många gånger vad det är för någon musik som hamnar här? Är det idag så stor skillnad mellan country och countryrock eller mellan cajun och cajunrock? Borde inte den här klassen införlivas under Yxg Nordamerikansk folkmusik utom blues? Här är det väl namnet på just den klassen som ställer till problem. Det rör sig ju här i Yxnh om rock, inte folkmusik som i Yxg. Kan man egentligen kalla den amerikanska countrymusiken för folkmusik idag? Varför inte göra som Thomas Johnson anser, att döpa om Yxg till Country Musik? Då skulle man lätt kunna införliva även countryrock där in under.

5.2.6 Yxnv Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp

Den här klassen skapar en mängd frågor. Den skulle till exempel kunna göras oändligt mycket större än med bara de tre underklasser som klassen har idag. Hansson nämner i sitt förslag uppemot 20 genrer som borde nämnas, bland annat rai, bhangra och en mängd afrikanska genrer (Hansson 1995). Varför tog man egentligen bort klassen Yxnva Afrorock till 1997 års system? Mitt svar på den frågan skulle vara att Afrorock inte var någon särskilt bra och vedertagen term, och därför valde man att high-life och jujumusik skulle föras direkt till överrubriken Yxnv Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp. Likaså vill systemet att alla rockgenrer med väsentliga influenser från kulturkretsar utanför den europeiska eller anglo-amerikanska, förutom de tre underklasserna Yxnvb Calypso, Yxnv d Reggae och Yxnv e salsa, ska föras till Yxnv. Systemet vill vidare att dubbelklassning alltid görs på Yv Icke-västerländska kulturernas musik. Det är här problemen börjar. Jag nämnde i början av uppsatsen att genrer som kan uppfattas som folkmusik även ryms under avdelning Yx. Här har vi ett sådant fall då detta kan skapa huvudbry för katalogisatören.

Vad gör man till exempel med genren world music och all annan etnomusik som det finns så gott om idag? Det ju är musik som kan blanda vitt och brett mellan olika etniska influenser och det kan vara både rock, jazz eller folkmusik. Dagens globalisering gör att intresset för och mängden av icke-västerländska musikstilar förmodligen bara kommer att öka i Sverige. Hur ska systemet hantera det? Jag har i min uppställning av avdelning Yx i kapitel 4 inte tagit med de hänvisningar systemet gör under vissa underavdelningar, men här kan det vara på plats att ta upp de hänvisningar som görs under Yxnv. Så här står det i systemet:

Blandningar av olika etniska musikstilar ? X+Yu/Yv.

Övrig icke-västerländsk populärmusik ? X+Yv

Här nämner alltså systemet att blandningar av olika etniska musikstilar, som skulle kunna uppfattas som world music, ska föras till Yu resp Yv. För att vidare undersöka var world music skulle kunna hamna måste vi då också titta på klasserna Yu och Yv. Här följer deras beskrivning:

Yu

Västerländsk folkmusik

Klassificering i första hand efter genre.

Hit både instrumental och vokal musik.

Hit europeiska kulturernas traditionella musik, både i autentiska framföranden och specialarrangemang.

Om rock/jazzelementet i musiken är betydande föredrages klassificering på X + Yxng resp X + Yxccd, ev med dubbelklassificering här.

Uppdelas geografiskt enl N, t ex **X+Yu-ak** Västerländsk folkmusik: kelter, **X+Yu-caf** Västerländsk folkmusik:

Sverige: Dalarna

*Nordamerikansk folkmusik ? $X+Y_{xf}$, $X+Y_{xg}$.
 Utomeuropeisk folkmusik av icke-västerländsk
 karaktär ? $X+Y_v$, t ex indiansk folkmusik i Nordamerika
 ? $X+Y_v$ -gat
 Konstmusikaliska arrangemang av folkmusik ? $X+Y_c$ - - $X+Y_g$.*

Yv

Icke-västerländska kulturers musik

Klassificering i första hand efter genre.

Hit både instrumental och vokal musik.

Hit både traditionell musik, populärmusik och konstmusik av helt eller delvis utomeuropeiskt ursprung.

Hit även amerikansk, australiensisk etc folkmusik av icke-Västerländsk karaktär, t ex indiansk folkmusik i Nordamerika.

Om rock/jazzelementet i musiken är betydande föredrages klassificering på $X + Y_{xnv}$ resp $X + Y_{xccd}$, med dubbelklassificering här.

Uppdelas geografiskt enl N, t ex **X+Yv-oec** Ickevästerländska kulturers musik: Japan, **X+Yv-oaj** Icke-västerländska kulturers musik: kurder.

Västerländsk konstmusik i länder utanför den västerländska Kulturkretsen ? resp avd av $X+Y$.

För att illustrera med exempel vad som sker med world music med den här nuvarande klassifikationen använder jag mig av den svenska musikgruppen Mynta. De består av ett antal musiker, både svenska och från andra länder. Musiken de spelar är någon slags jazz eller folkmusik men har även drag av soul, kryddat med klara indiska influenser. Med dagens klassifikationssystem skulle musikgruppen Mynta kunna hamna på alla dessa tre klasser Yu, Yv och Yxnv, och varför inte även Yxng eller Yxcdd som det står om under Yu. Inget av dessa förslag känns ändå helt bra. Det är bara att konstatera att etnomusik där många olika influenser och stilar ingår skapar problem för katalogisatören. Mitt djärva förslag är att man faktiskt skapar en klass under avdelningen Yx som får heta World Music. Det kanske blir en slasktratt där allt möjligt skulle samlas, men det skulle bli så oändligt mycket lättare att klassificera en musikstil i vilken faktiskt allt möjligt samlas och blandas. De flesta stora musikaffärer har en avdelning som heter World Music. Både Ginza och Skivhugget har en sådan avdelning. Sedan ska man naturligtvis behålla en klass för västerländsk folkmusik. Den klass i systemet som idag ligger närmast world music är just Yv Icke-västerländska kulturers musik. Eftersom man enligt systemet får placera populärmusik även här känns plötsligt klassen Yxnv lite onödig. Problemet med Yv är att klassen uppdelas geografiskt och med många world music artister och grupper är det svårt att peka ut ett ursprungsland eller folkslag.

Ja, som framgår finns här ännu ett grundläggande problem för klassifikation av populärmusik. Vad gör man när enkla saker som genre, land eller ursprung inte kan definieras? World music är varken populärmusik eller folkmusik, det är en blandning av allt möjligt. En egen klass för denna musik skulle hjälpa till att lösa problemet. Vad det gäller underklasserna till Yxnv vill jag bara tillägga att till Yxnv-d Re ggae kunde genrererna ragga, dub och dancehall läggas till.

5.2.7 Yxp Populärmusik

Yxp Populärmusik är som framgått en klass som kan kommenteras. Hit-anmärkingarna till klassen är dock klara och tydliga, det är rubriknamnet som inte är klart och tydligt. Just det faktum att den ovan nämnda klassen Yxnv Icke-västerländsk populärmusik av rocktyp innehåller ordet populärmusik, men i en förmodande annan mening, gör att

rubriknamnet Populärmusik förvirrar. Jag tycker att Underhållningsmusik skulle vara ett bättre rubriknamn.

Yxpb Schlager och evergreens klumpar ihop både modern schlagerpop och dansbandsmusik med äldre schlager och evergreens. Kanske skulle en uppdelning mellan dessa vara på sin plats? Det är också en fråga var i systemet dagens svenska schlagerpop skulle hamna, är det underhållningsmusik eller seriös musik som hör hemma under Yxn? Jag tycker att det är tråkigt att denna värdering av musik ska behöva göras, men jag vet samtidigt inte vilken som är den rätta lösningen. Musiken under Yxpb Schlager och evergreens skapar minst sagt huvudbry.

Yxpd Lätta arrangemang av seriös musik innehåller också ett värderande ord, seriös. Musiken som det rör sig om i den här klassen är främst lättsammare tolkningar av klassisk musik. Kanske skulle en sådan term passa bättre, eller kanske termen konstmusik.

5.3 Slutord

Jag är mycket medveten om att alla dessa förslag till ändringar jag har framfört här kan te sig subjektiva. Det här är mitt sätt att se på klassifikation av populärmusik, och det är mina personliga förslag, men jag anser de ändå vara väl grundade på populärmusikhistorien. Jag har även lämnat många frågor öppna i det här kapitlet och det är också naturligt när man har att göra med populärmusik. Populärmusik och genrer är till för att diskuteras och jämföras. Det är då, i våra samtal om dem, som vi skapar dessa genrer.

Jag tror att man måste vara pragmatisk och utgå mer från behov när man reviderar avdelning Yx nästa gång. Visst känns det musikteoretiska sättet korrekt med den indelning systemet har idag, men det vore nog inte dumt att snegla lite mer på skivaffärer och musikdatabasers sätt att indela musik. Deras indelning är mycket bredare än den klassifikation avdelning Yx erbjuder, med fler huvudrubriker och mindre hierarki. På så vis skulle populära genrer som till exempel hip-hop få en mer framträdande plats i systemet. Även musikinspelningarna placeras ofta efter en mer skivaffärsliknande indelning ute i biblioteket. Det kanske är dags att låta placeringen av de fysiska dokumenten och den abstrakta klassifikationen närma sig varandra?

Min slutsats från denna undersökning är att om man vill ha en fungerande klassifikation av populärmusik, så måste man från Svensk biblioteksförnings kommitté för klassifikationssystem för svenska biblioteks sida vara införstådd med att det krävs en kontinuerlig revidering av avdelning Yx för att lyckas hålla klassifikationen aktuell. Om man väntar för länge med att revidera kommer klassifikationen att bli omodern och svår att använda för katalogisatören. Avdelningen Yx från 1997 kändes nästan gammal redan när upplagan utkom, vilket naturligtvis inte är märkligt då vi här har att göra med ett snabbt föränderligt fenomen som populärmusik. På så vis ska man från kommitténs sida kanske tänka över om det är klokt att ha kvar denna fina indelning som systemet erbjuder idag. Speciellt om man har svårt att få resurser till ofta förekommande revideringar. Här är ännu en anledning till att man kanske skulle snegla lite mer åt skivaffärernas håll. En bredare klassifikation kräver inte lika mycket ombesörjning.

Musikgruppen har, som jag har nämnt ovan, idag ingen officiell status, den ligger inte under Svensk biblioteksförnings kommitté för klassifikationssystem för svenska bibliotek. För att kunna upprätthålla den kontinuerliga revidering som jag efterfrågar borde rimligtvis denna Musikgrupp med ansvar för klassifikation av musik åter få en officiell status.

Med tanke på all den gränsöverskridande populärmusik som finns idag, och jag tänker inte enbart på world music, kan man verkligen fråga sig om det går att klassificera populärmusik. Det finns så många artister som inte går att placera in i fack därför att de rör sig mellan olika genrer. Även här gäller det att vara pragmatisk. Skivaffärerna löser detta problem oftast med att placera artisten där de flesta kunder förväntar sig att hitta den. Även detta är en anledning till att betänka en bredare klassifikation.

För att citera filosofen Herakleitos, man kan aldrig stiga ned i samma flod två gånger. Precis så är det med dagens populärmusik, den förändras hela tiden, som en flod byter den riktning och ström från ena dagen till den andra. Jag har faktiskt inget bra svar på hur man ska kunna placera en föränderlig flod i ett strikt klassifikationssystem, men jag hoppas att min undersökning och de frågor jag har lämnat öppna i det här kapitlet kan vara till hjälp när man utformar nästa upplaga av Klassifikationssystem för svenska bibliotek.

6 Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen har varit att se hur populärmusik har behandlats i Klassifikationssystem för svenska bibliotek, även kallat SAB-systemet.

Jag valde detta ämne därför att jag ville kombinera mitt musikintresse med mina studier om klassifikation. Jag blev intresserad av att ta reda på hur vårt svenska klassifikationssystem har tacklat problemet med att klassificera något som inte är konstant, nämligen populärmusik.

I SAB-systemet är det avdelningen Yx Jazz, rock och populärmusik som rör klassifikation av Musikinspelningar av populärmusik och därför valde jag att begränsa min undersökning till denna avdelning. Jag tydliggjorde i inledningen att jag använder termen "populärmusik" som en motsatsterm till västerländsk konstmusik.

För att kunna undersöka hur SAB-systemet har klassificerat populärmusik valde jag att göra en jämförande studie mellan hur populärmusiken har utvecklat sig rent historiskt och hur SAB-systemets avdelning Yx har utvecklat sig. Till min hjälp ställde jag mig dessa frågor:

Hur har det populära musiklivet utvecklats sedan populärmusiken begynnelse?

Hur har avdelningen Yx i SAB-systemet växt fram och hur har det arbetet gått till?

Hur har populärmusiken infogats i systemet? Har systemet kunnat följa med i utvecklingen av populärmusiken? Går det att göra några förbättringar av systemet?

Innan min undersökning tar jag i kapitel 2 upp några av de teorier som rör klassifikation och genrebestämning av populärmusik. Jag diskuterar bland annat de teorier som Simon Frith framför att genrebestämning av populärmusik inte bara bygger på bygger på vetenskapligt musikteoretiska processer utan i hög grad är förknippat med sociala processer. Han menar att en genre inte bara är en musikstil utan också dess ideologi och människor. Jag tar även upp den samling regler, som Franco Fabbri har sammanställt, som styr bestämningen av genrer.

Vidare diskuterar jag den skillnad i värdering som ligger mellan genrererna rock och pop och om den värderingen verkligen kan gälla idag. Min uppfattning är att idag behöver inte pop stå för något oseriöst utan pop kan helt enkelt stå för en annan estetik än rock. Jag tar även upp den motsättning som finns mellan den objektiva klassifikationsteorin och den subjektiva populärmusiken.

Därefter går jag i kapitel 2 igenom de få tidigare studier som har gjorts inom ämnet klassifikation av populärmusik.

I kapitel 3 börjar så min undersökning av populärmusikhistorien. Här redovisar jag hur populärmusiken (det vill säga blues, jazz, rock och pop, country, soul, hip-hop, reggae osv) har utvecklat sig ända från de fria svarta slavernas musik som blev blues, fram till idag med den modernaste elektroniska musiken. Jag tar även lite kortfattat upp vår svenska rockhistoria.

I kapitel 4 undersöker jag hur SAB-systemet har klassificerat populärmusik. Min undersökning tar sin början vid 4:e upplagan av systemet från 1956 då en avdelning för Musikinspelningar dyker upp för första gången. Jag diskuterar även de skrifter om klassifikation av Musikinspelningar som C.-G. Stellan Mörner skrev på 60-talet där han utvecklade avdelningen Yx något.

Därefter följer en genomgång av avdelningen Yx från 6:e upplagan 1984, till vilken det har skett stora förändringar av klassen Yx. Den har blivit rejält utförlig och reglerna för

klassifikation av Musikinspelningar har också ändrats. De ändras ytterligare till sjunde upplagan av systemet från 1997, då smärre förändringar till Yx tillkommer. Jag presenterar i kapitlet en uppställning av båda dessa upplagor av avdelning Yx Jazz, rock och populärmusik.

Metoden för min undersökning har varit att studera de upplagor av avdelningen Yx som undersökningen gäller. Jag har även tagit hjälp av otryckt material som har handlat om arbetsprocessen av utvecklandet av avdelning Yx Jazz, rock och populärmusik. Jag har även genomfört en kort intervju med Thomas Johnson, katalogisator på Btj, för att ta reda på uppgifter som har varit svåra att läsa sig till.

För min undersökning av populärmusikens historia har jag läst en mängd böcker om ämnet. Det tog tid att välja ut de källor som jag tyckte innehöll den mest objektiva kvaliteten. Internetdatabasen All Music Guide har varit till stor hjälp, likaså uppslagsverken Nationalencyklopedin och Bonniers Musiklexikon.

I kapitel 5 följer min analys där jag försöker få svar på frågan om SAB-systemets avdelning Yx har kunnat följa med i utvecklingen av populärmusiken. Jag ger i kapitlet även förslag på förbättringar som jag tycker att man kan göra på den nuvarande upplagan av avdelning Yx. Jag menar att SAB-systemet har kunnat följa med bra i utvecklingen av populärmusik. I alla fall från och med den 6:e upplagan från 1984 då avdelningen blir mycket utförlig, men jag påpekar också att kanske alltför få förändringar gjordes till upplagan 1997. Det har till följd att avdelning Yx från 1997 fortfarande bär en alltför stor 80-tals prägel. Det här kan dock förklaras med att arbetet med den sjunde upplagan påbörjades 1995 och på så vis var det svårt att få in särskilt mycket 90-tal i den nya upplagan.

Det finns dock många oklara klasser i den nuvarande upplagan av avdelning Yx och jag tar bland annat upp det faktum att den musikteoretiska och hierarkiska indelning som klassifikationen bygger på, gör att musikstilar som idag är väldigt populära får en alltför undanskymd plats i systemet. Vidare påpekar jag att många klasser behöver byggas ut för att kunna kännas moderna och aktuella. Jag diskuterar problemet med odefinierbara genrer som till exempel world music och problemen de skapar för klassifikationen.

Min slutsats är att om man vill ha en fungerande klassifikation av populärmusik måste man vara beredd att revidera avdelningen kontinuerligt för att klassifikationen ska vara aktuell. Min mening är också att det är bra att snegla på hur skivaffärerna har indelat populärmusiken och att låta klassifikationen i SAB-systemet närma sig detta bredare indelningssätt, om man av resursbrist inte klarar att upprätthålla denna detaljerade indelning som systemet erbjuder idag. En bredare indelningssätt skulle också göra det lättare att klassificera gränsöverskridande musik, något som det finns gott i dagens värld av populärmusik.

7 Käll- och Litteraturförteckning

7.1 Tryckt material

Bally, Hans & Evasdotter, Astrid (2003). *Organisation av pop- och rockmusiksamlingar i Sverige: En värderingsfråga?* Borås: Högskolan i Borås (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, 2003:68.)

Berntsson, Göran (1997). *Klassifikation enligt SAB-systemet: ett läromedel*. Andra reviderade upplagan. Borås: Taranco

Björnberg, Alf (1994). Populärmusik. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Bd 15. Höganäs: Bra Böcker. S. 219

Bonniers Musiklexikon (2003). Stockholm: Bonnier

Brolinson, Per-Erik (1994). Rock. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Bd 15. Höganäs: Bra Böcker. S. 587-589

Frith, Simon (1996). *Performing Rites: On the Value of Popular Music*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press

Frith, Simon (2001). Pop music. Ingår i Simon Frith, Will Straw, John Street. *The Cambridge Companion to Pop and Rock*. Cambridge: University Press

Harvey, Ross (1999). *Organising knowledge in Australia: Principles and practices in libraries and information centres*. Wagga Wagga, N.S.W. : Centre for Information Studies

Hjorth, Maria & Lidbeck, Tomas (1979). *Klassifikation av blues, country, rockmusik och soul: En utveckling av C.-G. Stellan Mörners klassifikationssystem, avdelning Yxn*. Specialarbete 1979:37. Borås: Högskolan i Borås

Israelsson, Christina & Sundling, Kenneth (1995). *Populärmusikens historia*. Gislaved: Svensk skolmusik

KKS-Meddelanden: Information om katalogiserings- och klassifikationsfrågor från SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation 1989:1 Maj. Lund: Bibliotekstjänst

Klassifikationssystem för svenska bibliotek (1956). 1, Huvudtabeller, hjälptabeller. 4., omarb. och utvidgade uppl. Lund : Bibliotekstjänst

Klassifikationssystem för svenska bibliotek (1984). 6., omarb. uppl. / utarbetad på uppdrag av SAB/DFI:s styrgrupp för revision av SAB:s klassifikationssystem. Lund: Bibliotekstjänst

Klassifikationssystem för svenska bibliotek (1997). 7., omarb. uppl. / utarbetad på uppdrag av SAB:s kommitté för katalogisering och klassifikation. Lund: Bibliotekstjänst

Lilliestam, Lars (1998a). *Svensk rock: musik, lyrik, historik*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag. (Skrifter från Institutionen för musikvetenskap, Göteborgs Universitet, nr 53, 1998)

Lilliestam, Lars (1998b). "Va? Kan man forska om rockmusik?" Några funderingar kring mötet mellan akademisk forskning och "populärkultur". Ingår i *Kriser och förnyelser : populärvetenskapliga föreläsningar hållna under Humanistdagarna den 10-11 oktober 1998*. Göteborg : Humanistiska fakultetsnämnden, Univ.

Mörner, Stellan C.-G. (1962). *Klassifikation av grammofon- och bandupptagningar : reviderad och detaljerad uppställning av Klassifikationssystemets avdelning Y*. Lund: Bibliotekstjänst

Mörner, Stellan C.-G. (1970). *Klassifikation av grammofon- och bandupptagningar : reviderad och detaljerad uppställning av Klassifikationssystemets avdelning Y*. Rev. och delvis helt omarb. uppl. Lund: Bibliotekstjänst

Potter, Russel A. (2001). Soul into hip-hop. Ingår i Simon Frith, Will Straw, John Street. *The Cambridge Companion to Pop and Rock*. Cambridge: University Press

Price, Harry (1985). Subject access to Jazz and Popular Music on Library of Congress Catalog Records. *Fontes Artis Musicae*, 32 (1), s. 42-53.

Rasmusson, Ludvig (1977). *Pop & rock*. Stockholm: AWE/Geber

Rasmusson, Ludvig (1979). *Blues*. Stockholm: AWE/Geber

Rasmusson, Ludvig (1981). *Rock*. Stockholm: AWE/Geber

Rasmusson, Ludvig (1988). *Rockens historia*. Stockholm: Norstedt

Redfern, Brian (1978). *Organising Music in Libraries: Volume 1: Arrangement and Classification*. Revised and rewritten ed. London: Bingley

Rowley, Jennifer E. (2000). *Organizing knowledge: an introduction to managing access to information*. Aldershot: Gower

Strandberg, Charlotte & Thomé, Elin (1997). *Tesaurus över populärmusik – en struktur över ämnesord, hämtade i tidskriften Pop*. Magisteruppsats 1997:1. Lund: Univ., Biblioteks- och informationsvetenskap

Straw, Will (2001). Dance music. Ingår i Simon Frith, Will Straw, John Street. *The Cambridge Companion to Pop and Rock*. Cambridge: University Press

7.2 Otryckt material

Hansson, Nils (1995). Brev skrivet 1995-03-25. Tillhandahållet genom Olle Johansson vid Statens Ljud och Bildarkiv (SLBA)

Johnson, Thomas (1988). Brev skrivet 1988-10-04. Bibliotekstjänst, Lund. I författarens ägo

Johnson, Thomas (2004). Samtal i Lund 2004-01-30. I författarens ägo

7.3 Elektroniskt material

All Music Guide (AMG). <http://www.allmusic.com>

Björnberg, Alf (2005). Techno. Ingår i *Nationalencyklopedins Internettjänst*. <http://www.ne.se> [2005-01-03]

Lilliestam, Lars (2005). Hårdrock. Ingår i *Nationalencyklopedins Internettjänst*. <http://www.ne.se> [2005-01-11]

Yanow, Scott (2005). A brief history of jazz. Ingår i *All Music Guide (AMG)*. <http://www.allmusic.com> [2004-10-06]